
9 000000 004622

శృంగారవీథి

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

శృంగారవీథి

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

ప్రచురణ:

ఎ. వరలక్ష్మి

మారుతీనగర్, విజయవాడ - 2.

తృతీయ ముద్రణము
ప్రతులు [illegible]

వెల రూ. [illegible]

1957

వసంతలక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల,
విజయవాడ-2.

శృంగారవీథి

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

నవగోపీనవగోపగోపరివృతానందైకనాట్యక్రియో
ద్భవరేణూత్కర మందుఁ గానఁబడె గోపశ్యామకైశోర నే
శవపాదాంకితశంఖచక్రనవరాజచ్చిహ్నముల్ చంద్రికా
నవనీహారవిలాసవీథికలు బృందావీథికాశ్రేణులన్

కపురపుఁబండు వెన్నెలలు క్రమ్మ దిశావలయమ్ములందుఁ బూ
ర్ణపు భవనంబు నే వ్రతముసల్పెనొ బృందనము నేఁడు పండి చూ
మపుఁ గొనలెత్తె మానిజనమా సకదేశములందుఁ గంటె స్ప
ష్టపడె సువర్ణపద్మభృతిసంగతవైష్ణవపాదచిహ్నముల్

అతిశోభాస్పదమైన శ్రీనారికిశోరాంఘ్రిద్వయీపూర్వచి
హ్నితరాధారమణీకుచద్వయముకంటెన్ నేఁడు సాంకంబులై
యతిశేషన్ నాథుని మానసంబునకు బృందారణ్యమార్గంబు లా
ర్జితజన్మాంతరపుణ్యకేశవశిశుక్రీడాపదస్థానముల్

నవమాకందకుజాగ్రశాలకిసలాంధశ్యామకాహూస్వనం
బవు పుంస్కోకిల నిద్ర మేలుకొనె నేలా యర్ధరాత్రమ్ములం
దవి దీర్ఘమ్ములుగావు హ్రస్వములుగావా కాంతలన్నన్న చిం
తపుఁ జంపున్ వచియింప నేమిటికి హా! సాంఘాంగనాదుస్థితుల్

హో నే నెంతగ బోలుపోయితిని యీ మోసంపుస్వర్లోకనీ
ణానాదంబులు శాశ్వతం బని యనంతంబైన యాత్మాపవ
ర్గానందంబులు జేతులారగ శరీరాంభోధిలో ముంచితిన్
హా! నందవ్రజబాలుఁ డిట్టిఁట వే! యంభోజపత్రేక్షణా!

ఆ నవనీతచోరుని నవాంగములన్ స్పృశియించినంత మం
దానిల మేని మిట్టిపడి యాకసమంటుచు నాతఁ డర్చిత
స్థాణుఁడు ధూర్తశేఖరుఁడు జారుఁ డనంతగుణానుఁ డిప్పుడుం
గాని యెఱుంగఁ డీతడు విగారపు గోపకుమారు నెయ్యముల్

ఈ మలయానిలంబులకు నీ నవశీతమయూఖరోచిరు
ద్దామవిలాసకాంతులకుఁ దా మవి యేమిటఁ దీసిపోవు నే
కోమలి! లేఁతమావికొనకొంతల మంజుళమాయకంఠకా
హూమృదునిస్వనంపుమధు వొల్కెడు నీ పికకన్యకాంతలున్

ఈ స్వర్లోకపుగానవాహినులు పూనెంగాక పంచాంగనా
నిశ్వాసంబులు కాకపోవునెడ నంతేన్ ముక్తికళ్యాణముల్
ధ్యానస్వచ్ఛస్వరధరాగసంహితలఁ జెప్పన్ వచ్చు నిన్నున్ ఘనాం
గస్వాధ్యాయిని కోకిలా! భవముదాత్త శ్రీకి స్వస్త్యాగతంబుల్

అది 'టాటా' టానరించె గోపయువతీసాక్షాత్తమందస్మితాం
చదపాంగాభినవాభిరామరసరాసక్రీడకున్ లుబ్ధుఁడై
గాని పుంస్కోకిల వాణికాటమి వృథామన్యక్రియావేశలు
స్థాయుండై వ్రజనాథవశాళి నవబృందాభాగ్యనీభూములన్

శ్రీదములై విహంగనగసముఖకుద్యాగతాత్మనస్థనా
గాదితసర్వవశానిజనల్లభమోక్షములై పురాసనా
స్వాదితనూత్నమూర్చితలసత్పరిగంభరసాబ్ధులో భవ
తాపదసరోరుహానుభవభాగ్యము విస్మృతిరాదు మాధవా!

సుస్మితేందీవరమల్లికాసుగిమళిస్మందారరక్తాంబుజ
ప్రసవామోదభరాతిమంజులశరీరా! చారుమూరీ! సనా
రసనీలోత్పలశంఖచక్రహలశార్ఙ్గశ్రీ విడంబిప్రసూ
నశరాంభోదనవావతార! జగదానందా! కటాక్షింపవే!

నవతామంజులబాలపల్లవమనోజ్ఞంబైన కైశోరకే
లిసపాదద్వయి రాధికాకుచతటీసంగ్రస్తకస్తూరికా
ద్యవి దక్షించుకొనెన్ పురాప్రణయకంజస్మల్లి నానమ్యముల్
పుష్పాకరంబుల స్వేచ్ఛ నేలుకొనియెన్ బుష్పేషుసామ్రాజ్యముల్

భువనము లేకనై వెలిగిపోయెడు నీ జలజాతవైరికిన్
గానముయినన్ సితాభ్రశకలం బొకడేనియు నడ్డురాదు స్వ
స్థానహిరణ్యవర్గోగ్రకలుషప్రథితాంకునిఁ బొంది శర్వరీ
యువతియు దోషమైనది ముహుర్ముహురుత్థితమ స్వరాగనై

ఇవి పూఁబాన్పులతో ప్రసూనశరముల్ ప్రేమాభ్యుదయముల్ గోపికా
ననలీలాస్యముతో మనోహరమున కానందంబు సంధించుఁ బో
గుబివి జ్యోత్స్నా శయనంబులో! సనమహాహేమంతనో సౌకరా
గసంపుటో! క్రోధహులతాశనార్చిరుదితాంశు స్వాతికామూర్తికన్

జానా నక్షత్రములు తారాజువ్వలై యానా యేమి చిల్కరించకే
స్నానం జేసి నవ్వులా యివి చెలీ! చాల్వాలు తాకించకే
జారా! నా కేలను స్వామినాంగళపదాం భోజాతసంతానమా
లానివ్యందననుగందరించునవ్వులు జారా! నాకు భోగ్యంబులా?

అధిగతనాథనిర్ఘృణయు మా సగదాసువృత్తైస రాధికా
పృథులవితాన యెగసి బ్రహ్మవనితల యాచుఁ జానముల్
సుధిరముఁ గ్రమ్మి మిక్కిలి నవ్యతుపమారశిలీముఖాసాతి
వ్యథితమనోంబుజాతసకలావయవంబులెఁ గుంచితాంగినై

ఘనాభృత్కల్పకునవ్యయంపు జఘనాపుం భావముఁ జేసి యూ
థాభార్యవ్యాసానుజుచేత నమ్మృతాంధోలోకపుష్పాస్నాత్మో
యూథవ్యాంగములట్టు లీ సుచరితా హేలాంగలీలల్ శ్రీమ
త్స్రో భూకంపితముల్ పునఃపునరుదిత్తో భాయమానంబులున్

స్త్రీలావణ్యనిధాన మా యువతినేత్రాంభోజయుగ్మంబు మ
క్షిత ఖాస్పాంబుధియై యాథోక్షజపద శ్రీపద్మనైకాగ్రతా
వ్రతతోనమ్మతిరమ్యమై సుశిరగ్రాభాతవేళా హాసా
పాతాకాంబుజకోరకచ్ఛవిసమాధ్యాయంబునై పొల్చెడిన్.

కలవో! లేవో! పురైక్యముల్ వ్రజవధూకళ్యాణసౌందర్యసా
గులకున్ మాకును నేటిగాథ లవి మాతోఁ బాటుగా సేవ్య స
జలజాతారిమయూఖఖిన్నపురగదా! జానకీ! మానే, ...
పళిపో, పాదము, వ్యర్థకల్పితమ్మృపా వాత్సల్యసంగీతము...

గాయత్రీప్రభవాగ్నిఁ జిమ్మెద నదే కామామృతాంగుల్ ఖం...
నా ...స్థిసతి కేరె సాక్షులు మనోనాథున్ బ్రబో...
... యున్నా ...తపుభక్తికద యో బృందావనారణ్య...
నై యగ్రోధములార! మీరు గనిన మానందవ్రజస్వామికిన్.

ఔ ఔ! నొంతగ మెచ్చులాడెదవొ యీ పుణ్యాటవీశాఖి...
తాపించెద ...దేనల్లభయమ్ముదుత్సాక వ్యాఘ్రపాన్నాగసా
శ్రీపద్మతను పాళి సాక్షులుగ నె జనంతికాకారకచిం
చీపున్నాగము జూపి యేమనిమెనో! శ్రీలాంఛనుం ...

శ్రీపదలాంఛనుం డగువె చిన్మయరూపు డటంచు గాన చే
గోపవధూవిలాసకుచకుట్మలముల్ వికసించి నాల్గు ఘం
టాపథముల్ ధ్వనించిన వసన్యజనింగని చేత గమ్యబృం
దాపదమందుఁ జూచిన వసంతములై గిరివల్లి కాతతుల్

హా స్వగతాసువుల్ ప్రబలహిందోళకభాష్పముగన్ ముఖమెగ్నహా
ప్రస్తనకుచాంబగన్ మృగురసాలకిసాలపదన్ గుణసోన్యథా
ధ్వస్తవివేకనున్ బ్రతిపదత్సుగీతన్ సఖి రూపార్చ్చ శ్రీపతి
న్వస్తసమనోజ్ఞఁ బూర్వతపసన్యనికుంజపుసంప్రవేశితన్

౨

కొనివత్తు నాథు నని యే
గినదూతిక పోయి రాక కేతోతీటా
జనితశ్రమాపనోదా
ర్థనికుంజాంతికనిష్ణు వ్రజపతిఁ గాంచెన్

దూరమునంద గుర్తించి యదుప్రభుఁ డామెను రాధయందుఁ బెన్
గౌరవముట్లుగా నెదురుగాఁ జనె మంజులపల్లవోటజ
ద్వారమువైపు లోపలికి వచ్చెనుగఁ గోమలగంధవాహసీ
చీరమణీయమార్గములఁ జెప్పెసలాగు సమాగమంబునన్

*

స్వామీ! గోపవధూమనోభవ! ప్రశస్తం బోయె యగుల్ జూలు నో
హో మర్యాదలు రాధికాతనుకి నిమ్నాహించుచున్ విప్రయో
గానందజ్వరతాపశోషితశరీరాతిశ్రమవ్యాప్తి శ
య్యామధ్యంబును నీడ దంగభవబాణాఘాతభిన్నాంగియై.

నీ కన్నన్ శ్రమవారినోదనకళానిష్ణాసనాథంబుగా
నీ కుంజాంతికపగ్లవీనపవనం బేపారు రాధాసతీ
స్తోకోరోజపటీరిశైత్యము హరించున్ దాను దీర్ఘశ్రమః
శ్రీకారంబులలోన సుల్ఫునిసుకున్ శింజానభృంగజ్యమై.

ఆ బృందావనవీధికావిహరమాణానూనమందానిల
ప్రాబల్యంబును నేల పక్కడినిలే ప్రాణంబులున్ మానముల్
ఘూర్ణిల్ పత్రివిప్రయోగదహనప్రోతాయసస్తంభకో
టాబద్ధల్ మలయానిలోచ్ఛ్వసన మేలా యోగ్యతోపాంథవా !

నీ వేమో యటు చూచి వచ్చితివిం బ్రక్షాళితభూతిచేతోగత
జ్వాలావల్లీ నినదప్రపూర్ణముగు బృందారణ్యము ల్విప్రయోగా
గావిద్ధాంగులకున్ మహాభయదమై ప్రాణానిలాకర్షణా
ప్రావీణ్యంబయి నేచెం బుష్పసమయాగంభంబులం గనవే .

తలిరులు నవ్వసంతుని కురిధానయనోజ్వలకాంతిచేత నె
జ్జలం బఱుపంగనైనం బరుసంబులె యయ్యెను గానవాంతమూ
దలరులవిధులన్ బ్రతిలతాంతము శాంతములైన తేటితా
కలు ననవింటిజోము గతి గట్టినదే జగదేకసుందరా!

నీయానందపుమూర్తినే స్మృతి కగున్ నృత్యన్మయూరావళీ
చ్ఛాయాబర్హముంలో పికీకుహుకుహూ సంగీత భంగింగనే
గాయానమ్ములలోం గళించతనయా వ్యాకోచవిలాంబుజ
ప్రేమోదూతమధుప్రవాహో త్తమధుశ్రేణీగతు తాల్కంతిలో

నీలపయోధరాకృతివి నిత్యమనోగతతావకీనసు
శ్రీలలితాకృతిం గని కృశీభవదంగములం జెమర్చుచో
మైలలతాపికీమృదుకవాంచితకుంజతంగోర్ధ్వవల్లకీ
డోలలం గేళికాగతియుం దోగపుంజి త్తముచంద్రహా తొగలన్

మాతతవాలపల్లవనిసుక్కతనయ్యాల శైత్యమార్దవం
పీతియు దేహళీనిహితదృష్టియుం జాండుకపోలభాగసి
ద్ధాతక స్విన్నభాష్పయు స్తనద్వయమధ్యపతన్మనోజబా
ణాతిప్రకంపవమానయు నానాపరిభు ! రాధక, నేమి చెప్పుడున్

దోసిలి యొగ్గి చందనముతోడ మనోభవబాణపాతసం
త్రాసకుచాగ్రిభాగముం దానక నంగళపాదనిహ్నముల్
వ్రాసి మనోజభూత మని పుట్టులుకట్టి తమాలపత్రముల్
దూసి లతాంగి దేహళిని ధూపము వేసినదోయి మాధవా !

పొందిఁ బనమైన నంతట విభాతి నలంచె సకుంకుమంబు క
స్తూరితిలకంబు సుభ్రుకుటి సుందరరేఖలఁ దీర్చె సూటిగా
మరి లసల్లికసాంద్రయు మమర్చె జటాకృతి నున్న వేణికా
భగమున శైవమూర్తి స్మరబాధకుఁ దాళక రాధ, మాధవా!

ప్రియవేషప్రతినిధుఁడైన శివు నారాధించియున్ దేహతా
పము మాన్పించిన పోగిపోవదును గోపాలా! చతుర్యామముల్
నిశ లన్స్యోన్ దినముల్ ప్రకోధ్దతిఁ గడున్ దీర్ఘమ్ములై పో నస్వ
గ్రసనోగ్రబాయియున్న దామెస్థితి యింక జెప్పఁగా నేనిఁకన్

నయచేయంగదె నందగోపసుల రాధాకృష్ణ యంచున్ సదా
ప్రియతాత్మన్ జపియించుచున్నయది బాష్పప్లుష్టనేత్రద్వయిన్
శయనంబందున నంటుకొన్నయది కార్శ్యంబంది యేకమ్మ్యోన
య్యాగము ప్రాభాతికచంద్రరేఖవలెఁ గృష్ణా! వల్లవీవల్లభా!

3

గోపము గాఁబడ్డగతి రూక్షస్వరంగా రూపు వచ్చె నా
భూషితవల్లివినయన పుష్పగుళుచ్ఛ చోత్రసన్ బాధా
ప్రేషితమైనచేటి వనవీధిబడిన్ మృణాళినీలా త్రపై
నిషసువాసనాచ్ఛన్నహరినవరీతిపుగస్వగంబుగన్

వచ్చిన వేళకఁ గనుఁగొని
చెచ్చెర రాధాంతాంగి వేగసరిగి చేఁ
నుర్చెత్రి గేము యేమే
విచ్చేసెనె సామి చెప్పవే! చెప్ప వనే!

నా సందేశము హా నెఱింగికొనెనా? నామాట లాలించెనా?
రాసక్రీడలు మానెనా? యిచటికిన్ రాఁగాఁ దలంపూనెనా?
గోసంతాప్రియసుశీలుఁ డచ్యుతుఁడు నాకుం బాంధవుండౌ నే
నా సంకష్ట గాదేవ ప్రాణములుఁ బ్రాణంబునీ నెచ్చెలీ!

ఆ వనమాధురీనదులయందు మృదూత్పలమాకరందవం
శీవినదంబువెల్లి యభిషించిననందకుమారగోకులుం
డా నటదంబువాహావిమలాకృతి వేణువిలాసగీతికాం
భోనదగర్భముల్ పొరలి పొంగెనటే యమునాతరంగముల్ ?

అని యడిగిన; రాధికకుఁ
గనుగొనలను జాలువారఁగా బాష్పమ్ముల్
తనులత దీనత్వంబున
వినమ్రమై కలఁగ దూతి వెస నిట్లనియెఁ

మాగధనుద్వయంబువలె నుండలబద్ధసహస్రసోడశా
భీరకులై కహోయనవిభీతమృగీసమలోచనాబ్జగం
భోరుహచంచలాసహితమోహనమోయదమూర్తి వంశగ
జ్ఞారవశీలికిఁ మనము జ్ఞాపకమా? యదువంశమాళికిఁ

*

ఆ యాశాలతకూడఁబో సెగిసదా! హా! రాధికా మాధవా!
హా! మోహానవమోహనాసమశరా! హా! నందగోపాలకా!
హా! యానందలతాశిఖాకిసలయప్రాంతప్రసూనంబ! రా
ధా మోహాహృదయాంతరాంతరగమా స్తత్వాపరిముగ్ధశృంగీ!

గందపుఁబూతలుఁ సురటిగాడ్పులు చాలునటే సఖీఁగనా
బృందము రాసకేళి సవరించిన శారదనవ్యచంద్రికా
కుందసమస్మితాననుఁగు గోపసతీజనకామనఃపరా
సక్తంది కుమారగోకులుని గాధలు చెప్పవె! యెట్టు లున్నవో!

*

ఆ రమణీయబృందమునయందు దిగంతవికాసచంద్రికా
కారమువెల్లువల్ విరిసెఁ గోమలశారదనిగదాంశుపూ
లారుచిరంబులై మృదులలల్లవలీహిమవాలుకాపయః
పూరములై సుధానవనవోద్ధృతచందనచిక్కణంబులై

ఆ రుచిరాంశుపూరములయందు భ్రమించెదు నత్సముల్ మను
క్షీరము లంచుఁ బ్రాణపతిస్మేరము లంచు వ్రజాంగనల్ సితాం
భోరుహపాళి యంచు నళిముఖ్యకిశోరతతుల్ కిశోరదై
త్యారి పవిత్రజహ్నుతనయాననశీతలవారి యంచునున్

విగసిన క్షీరసాగరనవీనతరంగవికాసమైన యా
పరిణత కేతకీదళవిభాసురశీతమయూఖరోచులన్
అరుణ నవాంబుజాతసలితచ్ఛదమంజులవాననాత్తిభా
సురసుకుమారశీతలవిశుద్ధకుమారసమీరవీథులన్

లలితతమాలపల్లవవిలాసమనోజ్ఞనికుంజవీథులన్
మిలితసుగంధశీతలసమీరకుమారగతస్థలంబులన్
చలితలతాంతపల్లవరసాలమహీరుహమంజుశాఖలన్
జలజనవోత్పలాభినవసౌరభభానుసుతాతటంబులన్

బంధూకప్రసవాతిసౌరభరజఃపాళీప్రభాసించులన్
గంధాన్ధవరాగమాతథగణోరుట్ప్రితలచ్ఛాయలన్
గంధేభప్రవికంపితప్రసవశాఖాపల్లవశ్రీ రేఖలన్
స్కంధప్రావృతవల్లరీనవమధూకశ్రీఫలశ్రేణులన్
మధుకరశింజినీముఖరమన్మథకార్ముకలస్తకంబునన్
విధుకిరణాదరీకృతనవీనసుధాంశుశిలాతలంబులన్
పృథులవిశాలసంగతిభీరుమహాజఘనస్థలంబులన్
మనసిజమహానురాగరసమత్తపరస్పరచిత్తపీనులన్
క్షీరాంభోనిధివీచికాప్రవిమలశ్రీశారదజ్యోత్స్నలన్
సౌరభ్యేతరసువాసనామృతపరీవాహోర్మివాలాంతరిన్
సౌరాంభోగుహాసంచరన్మధుకరీసంగీతరాగంబులన్
నీరన్ప్రాంచలచంచరీకసమతాపింఛచ్ఛదచ్ఛాయలన్

కలనగ గోపికాజనపురాకులం గలిసి పొంగి క్రీడించుచున్నాడను త్సా
వ్రుంబు కేడించెదు వల్లగల్పవృక్షుం బూయించుచున్నాఁడు క్రే
వల దేహచ్ఛవి వల్ల విజనమనఃపాటచ్చరుం డచ్యుతుం
సాంఘు శ్రీసదనాబ్జరేఖలకు బృందాద్యాష్టక రాగిల్లఁగన్

ప్రభాతాంబుజకోశపత్రసమనేత్రద్వంద్వమై యొప్పు పవి
త్ర్యక్షీరీద్వయమధ్యకల్పితవినూత్నాంభోజమాలారాజి
చ్ఛోభామూర్తిగ దివ్యషోడశసహస్రస్త్రీగానాపాదిత
శ్రీభోగంబున బాలకృష్ణుడు పరం బ్రహ్మాయమానల్ మోహించెదున్
ఆ విశ్వగానలహరి
భావాకృష్టయయి తోడంబాడెడిని సాగర
శైవలినిమొఱయుగతి బృం
దావనదేవత ప్రతిస్వనవ్యాజమునన్
కటకనిలాసనూతనసుఖశ్రీనూంజులమై సుహాసప్రహా
స్తటదమలాత్మమూర్తిఘటనంబున దూరగము నెంచు లసస్వన
ఘటనముచేసి చేరువయి కమ్రిత కాస్పదమై పరింగనా
కటకము గోపబాలునికి జహ్నాదంతగ నూతనపుచేరికన్
పిక మొల్లపూడు బాని కున్నవాసు శిరికన్ సనునాదంబులన్
సిక సంతోసమె క్రొంచన మేలి సన్నిపసన్నిలిగ తేగ యున్
గక గొంతెత్తి పికిస్వనశ్రీస్రవం భాగమిలించు స్త్రీసీయన్
పికగోఅశ్వగజాదులంబతెన కల్పించున్ గతోగసిస్రసుల
కృతసౌగంధికవాయుసమ్మిళితమై గ్రీష్మాంతవేళాసనో
హాలసీపాగతుపానపాతిమున సస్యపౌర్ణసమా ధాంగాని
సతిపోలెన్ వ్రజబాలచంద్రముని సంశాంతసీయాసక
ల్పితవర్షమ్ములఁ గందళించినవి గోపీమానసక్షేత్రముల్
పిరిదిలెన్ నీవులు కైకముళ్ళు సడలెన్ స్వేదాంబుపూరంబు లో
ప్పిదమయ్యెన్ సుకుమారమోహనతనూవిన్యాసల తాసంపసన్
ముదితాగాత్రమృతగానశైవలిను లొప్పంబాల్చె సన్నాంతసే
శిదృషదూళ్ళములఁ బోల్చెనుం బోనుపులోకప్పంబోలి ప్రాణదానని
వినఁబడుఁ గొంతసేపు వనవీథుల గోపవసేపదస్వనము
ఘనమణినూపురస్వనము కమ్రలయానుగతాళసన్నగ
స్వన మొకగొంతసేపు వినవచ్చెడు నాపయి బోలపంచనుం
బున వ్రజబాలసుందరుని మోహనవేణువు నిస్వనించెనున్

తరుశాఖావలిఁ బక్షిసంతతులు నాదబ్రహ్మమున్ మీఱితాం
బురుహాంచన్నవలోచనాంచలములన్ బూరించి ధ్యానించునో
తరుణశ్యామలఘనాసమందరుచిచేతన్ మానెనో రమ్యకం
ధగముల్ పై కెగనెత్తి గోవితతి చింతామగ్నతం బొంపెడిన్

శాంతంబై హృదయాభిరామమయిజ్యోత్స్నారమ్యమైభూరుహా
త్యంతశ్యామలకోమలచ్ఛవిపరివ్యాప్తంబు బృందంబునన్
గాంతావిద్యుదుపేతమా జలదరేఖంబోలి గోపాలువం
శాంతర్లీనసరిత్తు పాఱకినది కుల్యావీథులై పాయలై

*

ఆ గతిఁ దా నొకర్తుకయు యూతనిప్రాణమటంచు గోపిక
న్యాగతబుద్ధి మాధవుని నంతరమందున నూహసేయునో
ఆ గణనమ్ములెల్లఁ జెడి ప్రాణములోపలిప్రాణమందు మూ
ర్ఛాగతయయ్యె రాధ యటచచ్చినచేటిక తల్లడిల్లఁగన్

హిమపూరంబులు చిల్కవే సుమము లేవే సత్సపర్ణీపలా
శముల్ వీవవె గంధసారమృదుచర్చల్ సేయవే రాధికా
స్యము శోభారహితమ్ముకాకమునుపే సంసిక్తవస్త్రాంచలం
బమరన్ మోమున నద్దవే హరి కయోగ్యం బిట్టికాఠిన్యముల్

౪

ఎల్లని గేలునోయి యనుదెంచిన నల్లని గేలతోడ శ్రీ
వల్లభుఁడిత్తమందు మునువాల్చిన రాసమువంక నొగ్గుఁగా
జల్లగ రాధ యల్ల మునుసందును సందుగఁ జేసి స్వామిహృ
త్ఫుల్లసరోజమంటియును బొంచె మనోభవవార్ధివేలయై

ఆ సాయంతనమే కిశోరహరి తానై గోపకాదేవిబిం
బాసౌధంబున కేగి కాల్నడ దరిసత్రింబై నద్యానికోన్నభకా
యాసంబై త్వగమూనాచితు డయి సౌధాంతఃప్రదేశంబునం
దా శోకాంబుధిమగ్న రాధఁ గని గాద్గద్యంబు దీపింపఁగన్

రాధా! యంచును బిల్చి నిల్చెనను నీపై బాష్పముల్ కన్నులం
దే ధారాపతనంబుగా నిలువ నా యేణాక్షి మో మెత్తి సాం
ద్రాధారంబుగ విన్న పల్కుచటిదో యంచున్ విలోకించి హృ
ద్వ్యధాసూచివికంపితాంగుని గనెన్ బాష్పప్లవన్నేత్రునిన్

జూచినయంతలోన మధుసూదనులోచనముల్ స్రవన్నిగం
తాచితబాష్పవారికలనంబున రాధకనుల్ స్రవన్నిగం
తాచితబాష్పవారికలనమ్మున వారిఝురాంతగంబునన్
జూచినచూపులై కనులు సుందరమీనతఁ బొందె సర్వదా

ఆ నిముసంబునందుఁ బ్రభవైనమురారి స్వకీయనిర్ఘృణా
ధీనమనశ్చరత్వమును దేపకు రాధిక పూర్వవిప్రయో
గానత సర్వకష్టములు నంతన విస్మృతిఁ బొంది మందహా
సాననులై పరిసారితభుజాంతరలగ్నపరస్పరాంగులై

కలిగినవిప్రయోగజము కష్టము వృద్ధినిబొంది పొంది యపా
పరిశయముగాఁగ నుండ కొకపక్షమువాత్రము నిల్చిపోయె సం
చలమిన ప్రేమచేత నొకరై నొకరా కవుఁగిళ్ళపట్టుటల్
తల తలఁజేర్చి చూపులవలంబులె కన్నులలోనఁ జూచుటల్

ఒక రెండుచక్రవాకము
లొక రెండుచకోరపక్షు లొకరెండుమయూ
రకములు రెండుబలాకలు
ముకురాననవృష్టిచంద్రముఁడుగా నమ్మెన్

౫

ఇవి యమునానదీపరిసరేప్సితకాననముల్ భవత్ప్రియా
నవనవసుందరాక్షి వలనంబున సంచలదున్న మద్గుణీ
భవదమృతాంధసాతిమదబంధనసంతతి క్రమ్ముకొన్న య
ల్లె నాలిచె చామ! సిగ్గు నడలింపుము నేటి శరన్నిశీధినిన్
గుంపుగ జీరులాడి యదుగుల్ బడి నీల్గెడు చీరకుచ్చెలల్
జెంపకుతీసి పట్టుకుని సేవయొనర్చెద నీకు నేను నీ
సొంపులుచూపు గంధగజసుందరమంథరయానముల్ మిటా
రింపుము మెల్ల నన్ననుసరింపుము నేటి శరన్నిశీధినిన్
గుమ్మగ నీలికానుగలు కొమ్మలు చాచిన యీ పథాలలో
నెమ్మది నమ్మ నీదురమణీయసుబాహువు నా బుజమ్ముపై
నిమ్మగ మోపు నీ బరువు నింపుము నాపయి నీదు సింహమ
ధ్యమ్మును నేను బట్టుకొనెదన్ మెలమెల్లగ రమ్ము నెచ్చెలీ !
ఉన్నగమెల్ల నల్లవడియున్నది క్రమ్ముకవచ్చు నీ తమ
శ్శర్వరిలోన నాపయిని జాలుగఁగట్టిన యీ తమాలముల్
గన్వముపోవు చీఁకటులు క్రమ్ముచు నీమెయినీలిచీరలోఁ
బర్విన దింతగాఢముగపట్టున నింకను సిగ్గులేటికే
ఒ తెమునార్మి ముద్దిడిన నోరగవంగుచు సాముసిగ్గుతో
నెత్తెదుగాని మోము నను నీవ బుజమ్మునువంచి మెల్ల ప
ల్లొత్తవ నిన్ను నాయెదదనొత్తిన బల్లి విధాన నీతలన్
గుత్తుపుగాని ఓమ్ముపయుఁగూర్చవ నీవ ననున్ గవుంగిటన్
ఓసిక్రి యూ? పవమ్ములిట నుంచుము మెల్లగ నీదు నందియల్
మ్రోసినగాలిలో యమునమోహనవీచుల నూఁగులాడుహం
సీసమదాయ మిచ్చటికిఁ జేరఁగవచ్చునో యీ నవోత్సవా
రాసమకేళికిన్ ఘురతనాఁజుని విఘ్నము సుందగామినీ!

నడచుట నీకుఁ గష్టమయినట్లుగ నున్నది నీదుపాదముల్
తడబడుచుండె నెత్తుకొనెదన్ వెస రాగదె సిగ్గులేటికే
పడెదవు నీ తమోనియతభాగము శేరును చేరరాగులే
మొడపని సిగ్గదేల యిట నే నొకగుండనెకాగనే చెలీ!

పడతి! త్రిపాత్రిరేకమున బంధమువైచితి నీగుపాగముల్
నడుమున రెండుపాములు పెనంబడినట్లుగ నీకరమ్ములన్
మెడకు ననంటెదవ్వవలె మె తనిసినగు బాహుమూలముల్
తొడలును నొచ్చునో చెలియ తోగపునామెయితోడిగాపిడిన్

తగ బుజమందు నీమొగముతార్చితి చంకకు నెత్తికొన్నదా
దిగఁ ద్రిపచేత నీపుదెసఁ ద్రిప్పెదు మానముతాల్చియుండుమా
రగఁ బెగపాదికులాడెదవు రమ్యభవత్కుచసంగమున్ భుజా
స్థగితమణుల్ కరంగినవి జాలుగ కొంచె మనుగ్రహించవే

ఊరక జారఁజూచెద వయో ప్రియురాల యిదేల గోలవై
నీ రుచిరాంగకమ్ముల జనించినస్వేదముతోడుగాఁగ నిన్
జారగనిత్తునే పరవసంబున నాకుడిచేత నీదువా
మోరువు బిగ్గఁబట్టుకొనియుంటిని యోది ఒకింతజాఱుమా?

అయయొ! మనస్సు కష్టపడ కాగువె కొంచెముసేపుదాఁక నా
పయి దయయుంచవే నడువ బాధయగున్ సరి కష్టమేల య
ట్లయినయెడన్ సరే దిగుము హాసములన్ నను కౌఁగిలించిగ
మ్ము యతనముంబొనర్చి పదముల్ ధగయంనుఘటించవే చెలీ!

పఱచితి నుత్తరీయమును పాదము లూపయునుండి నమ్ము్నపి
చిఱుతపదమ్ము లీ వెఱుటచేలను మోపిన నొచ్చునేమొ నా
పఱచినయుత్తరీయమును వద్దని తీసెదు సన్నులున్ ద్రిసల్
తఱుచుగఁగుచ్చిరెత్తి నను దాచ్చెదు బిగ్గఁగనృంగిటుం చెలీ!

నీకరముల్ మదీయభుజనిష్ఠితముల్ మఱి నితమూలతన్
నాకరముల్ కటుంగటు పెనంబడియున్నవి రెండుమేనులున్
మోకలవోలె నంటుకొనిపోయిన వో ప్రియురాల నేఁటి రా
చీఁకటిలోన నీమనల చెల్విది నాయెదలోనఁ జొచ్చెడున్

శ్రీ కృష్ణదేవుని నిర్వేదము

నానాకామినను లేగుదెంచి ప్రభువా! నా పారిజాతంబ! నా
ప్రాణప్రాణమ! నాసమస్తమ! యటం చర్చింపఁగాఁ బ్రాణముల్
మానంబుల్ హరి యాత్మతృప్తికనఁ డే మాయాసమానీతమో
గాని యాశయొకండు లోఁగలఁచి హృత్కందంబు వేఁగించెఁగాన్

అల్ల విదర్భరాజతనయాపరిభోగము వేళ భామపై
నుల్లము నెట్టు భామమఘువోపల కేళిగృహాంత కేళిలో
భల్లుకరాజునూఁతుపయిఁ బారు మనం బట మిత్రవిందపైఁ
జెల్లునుగోర్కె లక్షణను జేరు నటన్ మఱి యందు నిల్వదున్

పూనిక నష్టభాగ్యలను బొందెడు వేళ మనస్సు రాధికా
హీనముగాఁ జరించు గుఱుతింపఁగ రాధికమీఁద నిల్వ కే
మానో వ్రజాంగనాతనువులందుఁ జలించుఁ జలించి కుబ్జపై
నానును గోర్కె యచ్చటను నుండక లో గుసుఖ్యవాంచెడున్

పొరిఁ దనయందు మన్మథుఁడు పుట్టెను పుట్టెను సృష్టికర్త సుం
దరుఁ డత డేమికాఁడొ ప్రభుతన్ దనుమించినవాఁడు నుండునో
మరి సకలమ్ము నున్నయది మానిను లెందరొ యందరైన నుం
డిరి ప్రభునాత్మఁదృప్తి యనిపించదు స్త్రీవిషయంబునం దహో

ఇంకను నింక నింక నని యెల్ల జగంబులలోని ముగ్ధకాం
తాంకమయైన సర్వమును నాచికొనన్ దెగవాంఛచేయు, నా
తంకము లేక లోకములు దాఁటి యెదే నొకస్త్రీ విచిత్రమౌ
నాంకనవాంకమున్న యెడ నాయనుకన్ పనకున్ లగించెడున్

ఈ తృష్ణాపగివాహబిందువులుగా నెన్నేని స్త్రీసృష్టులై
చేతోసీమ స్థితిన్ లయంబుగను హృచ్చింతావిగాలోసహా బా
ధాతీవ్రింబయి యేమి స్వామి హృదిత బాధానుభవ్రింగిలోఁ
జేతోమార్గములో నసించు హరి హృచ్చింతాప్రియా వేగుఁడై

దినదినముఁ దన సత్యవతీపరిభోగవిమిశ్రితాత్మఁ బ్రై
చను నంరుక్మిణీయువతిసద్మము భామగృహంబు నిత్రవిం
దనిలయ మీా నెంతనసథమ్మను నా సత్రిగేము పేగ్నె నాం
రిని గలయుఁ మనస్సునను దృప్తియుఁటన్నది లేదు స్వామికిఁ

సొగయున్న బృందవెన్నెలలు సూదులతోడను గ్రుచ్చునంచునో
వెగటగు రత్నదీపికలు వెచ్చదనంబులు నూరిపోయునో
తగ జగమెల్లఁ బొందిన యుదాత్తసువస్తువులందుఁ బోక యే
మిగతి రచించునో యనను మేయములైనవి నూత్నసౌఖ్యముల్

జలములుకానిచెమ్మలును చల్లనివెల్గులుకానివెన్నెలల్
వెలగలజాలకుం గుదువఁబెట్టిన దివ్వెలు ప్రేమభావమూ
ర్తులయినకామినుల్ ప్రభువుతోడ గమింతురొ చిత్తవీథిలో
నిలువదు స్వామిమానసము నేలపయిఁ గలవస్తురాజిపై

మేలురమించ డంచును గమించడ రుక్మిణీముఖ్యకాంతసౌ
కేళిగృహాంతరంబులనె కేవలవాసము తన్మనోహర
శ్రీలలితాకృతుల్ గలపరించినపేనులు పుల్కరించఁగాఁ
దాళఁగలేనిస్వామి మొదటాకని సైఁగిరించుఁ గేళికిన్

కంపితవారినాభములు కంధులు ఘూర్ణితవాయుమేఘముల్
శంపలపేతదిగ్వ్యాపదిశంబు ననంతము నాకసంబు ఘూ
రింపఁగరాని యాదృశవిజృంభితవాంఛ తలంచి చక్కనై
గింపులు గుమ్మరిల్లిరి సరీసృపవన్యమసల్ తరంగసల్

*

తుంపెసరాంబులాకియు విమానజుక్లప్తము సద్యభాసముఁ
జెంపసరాలు రాగిడియుఁ జేతులదండలసంగ వెనం కెంపుఁ
జంపుల బాజుబందులు లసన్నవసన్నవరత్నకంకణా
ల్నింపిరి లేనినానాజిరేటును జత్రవిచిత్రహారముల్

మొల్లము లందియల్ కడియముల్ మొలుఁగుల్ జిగిమల్లి పూలపి
ల్లాళ్ళను తుమ్మకాయలు ఘలంఘలమంటులు సోగసెల్లముల్
కాళ్ళనుదాల్చి గుండ్రనిమొగంబునఁ గస్తురిబొట్టు హాళ్ళ త్రో
త్సుల్లవిచిత్రదీధితులు మూట్టఁగదాల్చి సకుంకుమాంబుగా

నూలుజగినదిం బినవారుల్ నవరత్నములంచు గుచ్చునో
గాలుగఁ బైటకొంగు బలరాములు రేవతిచేతిగాఁగుప్పునో
శీలవతీ తామసముల్ లోలఁగఁ కెంజిలి వేళ నోసంగినట్టిమో
తాళ్లను పూలతీగ పొయుఁదాలిచి సోగవిరాట్టినట్లుగన్
ఆ తమసీసధూపమున నార్చిసనారిఁబక తోటెచాలుగా
సా తినలోచనాంబుజములంచుల రుక్మిణి వచ్చె స్వామి లో
ను తేలవాందామన్ శోభలుచూపిన కేళిగృహాంబునోనికిన్
గ్రోతలు ముగ్ధమోహనవతీసుదృశలాంగులు కంప నొందఁగాన్
చిన్నినగోరిపుటెవెలుఁగు చిందులఁ గన్నుల నార్చి చూచి గు
వ్వమ్మ, సచంద్రతారముగునంబగలక్ష్మి వరించి వచ్చెనం
చుమ్ముదనుంచి యంతటన చూచిన రుక్మిణికై యనూత్నహా
స మొల్లగరించె నాయనుయు స్వామిసమీపము జేరనేసుచున్
మాటిపిడినెమ్మికన్నులు నమర్చిన నూగకతంపుబిళ్ళసి
వసగావి నీచిన్ బ్రభునిపాదతలంబులు మెల్ల నొత్తినన్
గనుంనుగన్నులుంచి మొదకన్నను లోతుగఁజూచినన్ పురా
తనమూనిగాచలించఁడ యతండు ననాంబగలక్ష్మిబుద్ధియై
ధృతి వృంతారుణనాగవల్లిశుక పండిచ్చెన్ బ్రిగాఢాధర
ద్వితయంబందున సందుచేసి కొసనొప్పింపఁగఁ బో సన్న్యసం
గతకాడై పెనవుల్ గదల్పఁడు విరాగాకారుండు శ్రీరుక్మిణీ
సతి నేత్రపరివర్తన స్పృదపరిసహాదంచదత్కుల్యయశన్ బోరిన్
కన్నులసిరు చూచి యనుకంపను నామెను జేరఁదీసి యో
చిన్ని మయూరికా! వెలుఁగు చిందులు కన్నులఁ ద్రొక్కి చేలనే
చిన్నెలువనెతా" నగలచిందులు చాలవనే మిటారి యం
చున్న యగౌరవున్ బలుకుసొంపున మేల్కొలుపు నెట్టినన్
ఆయమ యంతలోన ప్రభునాత్మ స్వకీయముగాఁ దలంచుచున్
సిగ్గొదలోన నే నీయలు నే యన నీలువ తాండవించుచున్
నాయెదనీవె యటు పని నసనంబున సంబగలక్ష్మి నోముచున్
ప్రేయములైన యూహలఁ బరిభ్రమణంబొనగించెఁ గొన్నిచున్

*

ఎన్నఁడు జూడనట్టిదియు నెట్టిస్వరూపము గల్గినట్టిదో
వెన్నెలతీవయో పృథివియన్ విధికఁబెట్టిన రత్నదీపమో
అన్నులఁతంగుఱించి విరహాతురుఁడై చూగి పుష్పవాటికా
సన్ననికుంజవీథి విలసన్మణివేదికఁ బండియుండఁగా

ఒకటియు రెండో భూషణము లొప్పమెయిన్ శోభిల్లమైతలంటివో
సిక్కొనిన కేశముల్ వలపుచిమ్మఁగ దూమిడివేసి మొల్లనో
రకముజకీమయూరశిశురమ్యములంచులు కాళ్ళచిందులన్
జకిలికుచద్వయిన్ వెలుఁగు చిందుల సన్ననిసల్లచీరతో

వంచితమృత్యువై వెలయువాని మహేశ్వరుఁ జచ్చికాంత సా
ధించినపూవుముల్కి-దొర దృ పవిలోచనతీవ్రరేఖ బం
ధించి వసిలతాంతవ్రతతీయువతీపరిహాసమూర్తి యే
తెంచెను సత్య స్వామియెద తెవ్వన-నోరికిఁ బూలదండదై

ఏయొకముగ్ధ రేఖయు రహింపకయుండఁగ నిల్వలేద యో
కాయజభంగిమంబొ కడగంటఁ గహింపక ఘూడలేద లీ
లాయతి గాలికొత్తగఁగ లాగకయుండఁ జలించలేద ఆ
పోయినతోవలెల్ల నఁటుపుల్ వనమాన్మథచిహ్నితంబులై

నిలచెను, జూచెనున్, నడచె సీలమణీనవనూపురంబులన్
ఘులఘుల సన్నగానిలచెఁ, గన్నులలో నరమోడ్పు తెచ్చి హా
పులు గిలకొట్టి చూచె, నెదపూంచినభావజు తేరిజానుటా
వలెనగు పైటతో నడచె, వామసమూర్తి మగిన్ జలింపకే

చిఱుపూఁతల్ దులిపె నాసానులనుదూసెన్ ద్రోసినన్ నమ్మగిన్
తెగలెన్ రాలినకుమ్మ నుప్పుమనియూఁదెన్ స్వామిపై నెల్లయున్
సురిగెన్ గాంతులుకాంతులై పతియుఁ దేజోలోకదివ్యాంగనా
పరిరంభాగతనూత్న సౌఖ్యముగ సంభావించి మే వంచుచూ

ప్రక్కగఁజూడ భామ కనుపడ్డది, యాయమదగ్రక్రసాగముల్
ప్రక్కల నెఱ్ఱకాంతికుదుపల్ గొని రాసుత లాటుజుట్టుల్ని
జిక్కనిపుష్ప తేరుసరసీనవకుల్యలుగాఁ గనంబడన్
సుస్కిఁకనజ్యోతిరంగనలసొంపులటించుఁ దలాచె నాసుఁగన్

ఏమో యెవనికిఁ జూచుచున్నటుల నమ్మెన్ జాగగకట్టి షని
దాఁగిమూఁగద్యాభినయమ్ముఁ గావలయు నేత్రద్వంద్వమున్ విప్పియున్
స్వామీ! స్వామి కనందు నే ప్రళయబాష్పమ్ముల్ కన్నమైపోయెనో
భావావేశమ్ము మానినీమణిహృదిన్ భాసించె గాఢాక్రుధన్

నిలచినయట్లె కోపభరవిస్ఫురహాయై తనచీరకొంగు వి
చ్చలవిడి లాగి చించి మృదుచంచలపాణుల నుండచేసి జ
బ్బలు విదలించి నాథుపగు బంతివలెన్ విసరెన్ గృథాచల
చ్చలగమనంబటో నటునసాగెను నాథుఁ డొణింగ నంతలో

అంచెల బుజ్జగించి మృషలాడి బలంబునఁ గౌఁగిలించి లా
లించినఁ గోప మింత మగలింతనుఁ గొంగునుబట్టి ధూర్తుఁడై
కొంచెము లాగి లాగి తుదగున్ సతిచేలము నూడలాగఁగాఁ
గుంచుకకూరుచుండె సతి కోపపుటుండవలెన్ విముగ్ధయై

పతి తనయుత్తరీయమును పైనను గప్పి లతాంగి నుండగా
సితమణివేదికై తిక్కొని చేర్చి విచిత్రపుముద్దులన్ గృతా
కృతములు చిన్ననవ్వులు నగించియుఁ దేగమి నప్రసన్నతా
చ్యుతికి నుపాయశాలి ధరనుండినచీరయు నంచుఁ దెచ్చుచున్

గోగటముల్లు తెచ్చి కొనగోటను బెజ్జముచేసి చీరలో
దారముతీసి కుట్టుపువిధాన మృషాభినయంబు చేయఁగాఁ
దీరనినవ్వువచ్చి 'సుదతీమణి మేల్పనివాఁడ! చేతిలో
నూగక ముల్లు గ్రుచ్చుకొనునో' యని లాగి గ్రహించెఁ జేలమున్

మిగిలినయంచు క్రిందుగను మేన ధరించె నురాన మెచ్చెనున్
పెగిలినయంచు మేఖలగఁ బెట్టె, హఠాత్తగునాథుకౌఁగిటన్
సొగసరి చిత్రచిత్రములు సొంపులుపోయి, తదుగ్రమాన్మథా
పగఁ దలపోసెఁ దాన శుచివాడిమి కెందనివారివేణిగాన్

*

క్రొంచుం జిరత్నరత్నములు కూర్చినయాకుపచ్చలతోడ ని
ర్మించినతమ్మిపేదికను మేలిమిదిమ్మెనుస్వామియుండ సే
వించిరి భాగ్యలాగుసుదు పిన్నవిపుష్పిడిదాగముల్ గొటా
రించినచూపులై ప్రభునిహృత్సరసీజపునిష్పిపాసులై

తన చవి కోసి తెచ్చినది తానుగపూవొక పెద్దభాడగా
ననుపహనాభుబొడ్డుపయి ప్రాల్పెంగొసంగొని మిత్రవింద వి
శ్వనితోలిభావనాసృజనగల్గుటకో యన స్వామి మొల్లభా
వన కొలుపై జడప్రణయభంగమునొంది నిసీనపై చనెన్

తా మును తండ్రికిష్టమగుదైవము శ్రీరఘురామమూర్తి పూ
జామహితంబులౌకుసుమసంతతి వేయు నొకంబుగా
స్వామి కనండు భల్లుకపుంబట్టుగ నా మొయు నేయునూన దే
ప్రేమయొకాని జాంబవతిప్రేమ రసాంగముగ్గసెం దాలిమిన్

వాలికం గూరుచుండి నెఱపయ్యెద సర్దుకొనున్ బెడంగుమున్
గాళులవంగి యందియలు ఘల్లుఘల్లుగా సవరించుఁ గుచ్చెలల్
వ్రేళుల; బింకపింకెలుగం బెట్టికొనున్ దలనంచి యోరగా
లాలనగాంగ స్వామిదెస లక్షణ చూచు మృగాప్రయత్నయై

బింగుళొల్ల నీళ్లు విగంజిమ్మనకై వడి వేణివిప్పి శా
శించి, నకచ్చకచ్చలదలీమదలీలలుగా నిసిర్చినన్
నందకుమారు నీలమసృణచ్ఛవిమ తనుకాంతి ఎఱపై
క్రిందువడెన్ మరుండును విగిడ్చి మగిడ్చినదాతమోఽస్త్రమై

తనకును బట్టనట్టి ముఖతామరసంబును సామిచాలసం
బునం బెడత్రిప్పి సర్వజగముల్ చెడిపోయినదేమి యన్నతీ
విని వెలయించె నాగ్నజితి వెన్నునికన్నులు నిక్కపొల్లతే
దను నొకశూన్యభావమును నంతకుమించి వెలార్చెనంతలో

తనపతిదిమ్మపైం గలండు తా నొక రేకున నుండెం జాలునం
చను నొకతృప్తితోఁ జె మొగమందున భద్రను ప్రేమభద్రకున్
తనపతిమొల్లభావమును తానణువై చనవిమ్మ తాను సం
దణంగినయొక్కచిన్నిపరమాణు వటన్నవినిశ్చితాత్మయై

తమయత్నంబులున్ విఫలితంబులుగాఁ గొని లేచిపోయి దు
ర్దమకులజాతలైన ననతామరసాక్షుని పెండ్లికూఁతురుల్
గమగమలాడుపద్మావళులగంబుగపద్మాళి పాలిదేవృచి
త్తమమున నాయుదేవతలు తాకినసౌఖ్యము లావహింపఁగన్

*

జలములు స్త్రీలుగానయినఁ జల్లనితామరకోకనసాకృతుల్
నిగనిగలాడిపోవుగదా, మేనులలోపలినుండి వెన్కనుం
గలుగుపరాగసంతతులు కన్పడనీకయ యున్న నీటిపా
లలఁపులఁ దేలుచుండె హరి తామరసాక్షులు తేల వేయుచున్

తనగోలోకపుఁ బూర్వసంగమచరిత్రంబెల్ల నేత్రాంతర
గమయూఖంబుల కల్పనాకనవిచిత్రప్రౌఢిఁ గీలించి య
ధ్రిము హంసాకృతి పైడియంచు జలిచీరం దాల్చి నాట్యక్రియా
క్రమలీలం జనుదెంచె రాధిక నారిప్రౌఢవ్యథావీథికిన్

జోకలపైపైనున్న లేఁతనాప్పల నాలుగఁ దీర్చియున్న మం
దాకినివోలె, నీలపులిసంబులలోఁ జనుదెంచుచున్న మం
దాకినివోలె, యాంచలకదంబము కెక్కలుచాచివచ్చు మం
దాకినివోలె వచ్చినసుధామయమూర్తికఁ జూచె స్వామియున్

చూచినస్వామి యోనయిన సొంపులనాకను గురుపట్టినా !
సీమ్రిచకితంబులౌకనులనే తొలికూటమియో గ్రహించెనా ?
కామమణీవిచిత్రపరికల్పితపుత్రికవోనియామె స్వీ
యోచితభావనాబంక్రోజ్జ్వలవృష్టిగ నెంచఁబో యెదన్

అన్నపు నెల్లునివాసములైన విచిత్రపుదేవతాకృతీ !
ఎన్నిశిల్పకా తగగలే యివి ? నుర్వులుపైడి డాలుగా
వచ్చెను నీవు నీకవలెఁ బుర్వులువెట్టుచు వే ! మ గీ వహో
యున్నపలంబయైనతగగో ! నుఱుగో ! మెఱుగో ! నవద్యుతీ !

ఒనలినిటెక్కుంపురులయోవరి ! వే పుడిసిళ్ళపట్టి నిన్
ద్రావుదునో ! మెయిన్ విగహతాపము నారఁగఁ బోసికొందునో

కాపులమెల్ల నీమతనుభావమునందున దూకునెట్టి స్వే
చ్ఛావధిగాఁగఁ గ్రొంబుడగ లాగతి మున్గుచుఁ దేలుచుందునో
కొలకవుగింటిలో నడుముకొందునకో ! భవదీయవారిబా
హు లదనుఁ జేలి సాయలయి యుతకవుంగిలివెంట హాత్తుకోఁ
గలవటె యంచు వేసి నొుక కమ్రవిచిత్రవిభంగి సాగి కౌఁ
గిలికిలిగించి కౌఁగిలిబిగించి యథార్థ మెఱింగె నంతలో

బళిబళి స్వామిస్వామి యని పక్కననవ్వెను రాధ రాధయై
బళిబళి రాధరాధ యని పక్కన నవ్వెను స్వామి స్వామియై
యలప్రభునాత్మ తా నెఱిఁగెనా సతి రాధిక, రాధగోపలం
దలఁపులుగాని తా నెఱిఁగెనా ప్రభు నిద్దఱు నొక్కరొక్కరై

గ్రుత్తుకకౌఁగిటన్ బెనకకుండఁగ నెత్తుగు సౌఖ్యలబ్ధి నో
వితుగుముద్దులాడఁ జనవితురుగుండెలదాక కన్నులం
జొత్తు రొకళ్ళొకళ్ళ మధుసూదనుఁ డామెకు నెంతయోపిరో
అత్తనుమధ్య నాచికొను టాయన కెంతప్రియంబొ! మేనికిన్

ఒకపరివంచనం బమరియుండకపోవదు వారిసంగమం
దొకసుఖలబ్ధి తా నమరియుండకపోవదు తాము నా కెఱుం
గకయునుబో కెఱింగియు సుఖంపడకుండనుబోరు చిత్రవి
త్రికృతగతంబులై చనుఁగదా! రసభావము లీ ధగిత్రిపై

*

తా శ్రీకాంతుని మానసంబునను వాత్సల్ ఝంఝులై జానుభా
వసాత్రితస్సులు సుళ్లుసుళ్ళుగొనుటల్ భావించి ధైర్యచ్యుతిన్
ధీసర్వింసున్ హరి నెట్లుతిప్పుకొనుటో దీపించమిన్ దీనప్రభా
ధాశాంతాత్మ విదర్భరాజసుత చిత్తక్లేశకార్శ్యాంగియై

ఒకదినమందు లోన నొకయూహ జనించి ప్రయత్నబుద్ధిఁ గు
బ్జకుఁ గబురంపి యామెయు వెసన్ మధురాపురినుండి రాఁగ నా
మెకు నెదురేగి తెచ్చి కడుమెచ్చి సమానగ నాదరించి యా
మెకుఁ బరిగాఢమోహముగమించినస్వామిమొదల్ వచించినన్

ఇరుపురు పలుకోయి సొగసు నీమాయు దోఁచనివారలై నృగం
బురుహాననులందఱు ధైర్యములుపోయి కగంబులు సప్పళించి గొను
క్కుదోకను నక్క- చెల్లియని కౌగిటఁ బూని విలోలలై సొగల్
తిరుగుచుండ్రి సహస్రానపదిదేవసమందిరిలు స్వచేతనల్

నాఁటిని శాఖాభాగమున నాధుఁడు రుక్మిణిపిల్చునిగోఁద సి
లాంటిని కేళిసౌధగతుఁడై తనపట్టపుదేవికోసమై
గాటపుఁ జేర్చినిల్పి కడకన్ బ్రీతిపాలన మాచరించు వా
డాఁటలు వెట్టుసార్వభౌముఁడదన్ జగముల్ పరింగమితాంబులై

గహిరహి దూకిడుకి మసురాపురమేగెను కుబ్జయింటికిన్
గహాతహా పోయి యచ్చటను దానిని గాంచక తల్లడిల్లి ని
స్పృహామోయి వచ్చి రుక్మిణిని జితమునందున నిల్పి దేహళి
నిహితవిలోచనుండగు కనన్ గనెఁ గుబ్జను సాధ్వృతాత్ముఁడై

శ్రీగంధానిలముల్ తగియతనుయష్టిన్ గప్పురన్ బుట్టె నా
సాగోళంబులు సోసముట్టిన ధరాసాక్ష్వమణీసంస్కృతిన్
శ్రీగోపాలకదేవుమానసము నాకృష్ణంబునై నేత్రభా
వాగమ్యంబయి కుబ్జ బుద్ధగతయై వైదర్భియాఁగాడఁగన్

వనటనుబొందె కుబ్జ పతిపాదతలంబులఁబోయి వారిలి యో
సను సవరించుకొన్న విభు! నా తనుభావము చక్కఁజేసి సా
కినవిభు! నామనస్సు పులకింపఁగఁజేయు విభూ! ననుం గనుం
గొనుము పరాకు సామి! యిదిగో యిది యేమివిపత్తువచ్చెనో

మనసులకున్ నియంతయగు మాప్రభుఁడే గుడసుఖ్ఖ పొందెనో
మనసున నేమిచెప్పవలె నూర్వశి దోసము లేమికలెనో
తనువును సేలు రుక్మిణులు తాలురో నాదాధు గావినిగ్రహం
బున నపృతిసేఁపొంద సని బోగనబోగన నెక్కి మోస్వాఁగన్

ననగుసహానాభుఁడుం దెలిసి వానానుఁ డేనును నీవు కుబ్జయుం
బానసోసి సకునాకు సరిపోయిన చేఁటువిపత్తు వచ్చెనే
వనిత! భస తమావిభవ వాసస నృశ్వాసణాంబుగాఁ దలఁగ
దిన దోసఁగను సోనే సూటియుఁ జెప్పరా క్రొత్తలు చెప్పఁకొచ్చునట

నిను బొలినాఁటికుబ్జకె గణింతును సుందరిగాఁగ నన్ను ఓ
పతిరాయ! మదంగవాఁడుఁ గొలివంకరదీర్చిన నీకు నేఁడు చే
యను జతకూడదా యనిన నౌ నవునే యని గాఢవాంఛఁ ద
త్తనువును నుండఁగా మెదపి తాల్మి మురారి గవుఁగిటనొక్కుచున్

వంకరవంకరల్ దిగుడుపట్టిన క్రొత్త తనుభ్రాంతిగాఁగ నీ నా
నాఁకునివిల్లు చెక్కలగునట్లుగఁ దప్పిలి పాశవంబుగా
సంకటమై శరీరములు సౌఖ్యము దుఃఖము గాని బుద్ధినా
శంకరమైన యా వికృతసంగము నిద్దురమున్ గదె నిద్దురన్

*

స్వామివిలోచనాంతములఁ బర్వె: కొకాకొకసింధు గేహముల
కోమలభావమేచకరుకోసలు తెల్లములై శరీరిచాం
ఛాయలివంబులై నిగుల సద్వ్యతిరేకములై నిరంతర
శ్రీమిలనాభిలాషఁ గడుఁదీవ్రములై కొనసాగెనో చెలున్

తరుణిగవేషణాతివిశితంబులు, భగ్నవిభిన్న యక్రియో
దురగజడముల్ బహిఃప్రకటితోర్జితశాంతిపరిత్రాణంబులుం
తగపరిఘూర్ణమానమలినంబులు దృష్టులు తోఁచె స్వామికిన్
దగుణులు యక్ష్మనేమాఖులు తల్లడిలన్ బెడ గోర్పు చెందఁగన్

తనవిహరించుబృందావనిలతాలి లతాంగులుగాఁగ నెగ్గనెన్
తనమనుచున్న లేఁటివనితల్ హరిణాక్షులుగాఁగ నత్తరిన్
తన వినుచున్న కోకిలలు తాము పికీగళలై నరింతురో
తన కనుచక్రవాకములు తామయి కోకనుచల్ గమింతురో

చిగురులసందులన్ వలపుచేడెలనే వెదకున్ బ్రిసూనప
త్రగమకరందబిందువుల రాసులనే వెదకున్ నవాని
ప్రగుణతరంగవీథికల భామలనే వెదకున్ దినాకరా
నుగకిరణావళుల్ల ఘనుమున్ హరిణాక్షుల కోసమే కనున్

కొనకొని పుండరీకములు కోకనదంబులు జాగరప్రభన్
కొనకొని పుండరీకములు కోకనదంబులు తేటతాప్రభన్
కనికని పూవులైన పతికన్నులు క్రూరమ్ముగేకు గాన్పునా
జననవిదూషితంబులయి సాగెనొ యే పెనుసాయ సోగునో

అప్పుడు స్వామికెట్టెదుర నంబర మగ్గి మహోపలంబు ఘూర్ణ
రాప్పుల క్రిష్ణ [illegible] మహా నైరంచిచిత్రరూపమై
నొప్పుగ మధ్యమున [illegible] ముగమానుమానమునై గనిగ్గునన్
గొప్పను నేత్రముల్ [illegible] గొప్పయు స్వామియు [illegible] చుచున్

రావే! ఎప్పటికైనా వే? నను బరిరంభ గుబనన్ బట్టవే
యో వేశ ప్రవిలగ్న సప్తస్వరలహరీ! శ్రోతా సిద్ధి స్మితా!
యో వేగ తరంగిణీ! విమలోద్దామ లావణ్య! నా
[illegible] భవగీయ [illegible] నీ [illegible]

అని కన్పించి [illegible] మాటలు [illegible] ననఘ నృత్య
[illegible] కేళి [illegible] నూగుచు [illegible] నా
[illegible] సలించుచు [illegible] చు [illegible]
[illegible] సరించుచున్ జగము [illegible] నచించుచున్

ఇరువురు నిర్వ్యాగ్గొకరి యిర్వురు నూపిసులో [illegible]
ఇరువురి మధ్యప్రేమగొ మరే జడభావనయో నొకళ్ళొక
ళ్ళరయగరు [illegible] చరింతురు దివ్యములీలల [illegible]
[illegible] పంచభూతములు [illegible] పొందగ [illegible]

మనసులు లేని దేహములమాత్రము లై [illegible]
కొని [illegible] విహారము సేసి [illegible]
[illegible] కూడిన లింతయు నంతయు [illegible]
మనసున [illegible] జరించు చిద్దెలన్

మొనయున్ [illegible] బూజించు [illegible] భయం
బును [illegible] స్వామి [illegible] వినమ్రప్రవే
తనుడై [illegible] జముడై నగాత్ముడయి తత్ [illegible]
[illegible] మనెన్ [illegible] వాధగన్

[illegible] మాయా [illegible] యనుభోగులనగ [illegible] దంతాలో
[illegible] బాధను [illegible]! యంతలో
[illegible] దిగ్గన [illegible]!
[illegible] సనగిసంచన [illegible]!

అనుజగదీశునేత్రముల నాడిరి చంద్రుఁడు సూర్యుఁడున్ వినూ
తనముగ ఫాలభాగమునఁ దా నొకనేత్రము తోఁచి దానిపై
ల్గున నుసియయ్యెఁ బో వెలికి లోనికిఁ గొమ్మలు వ్రేళ్ళు చాచియుం
డిన యొకపెద్దమద్దివలె నిక్క సమోహపుష్పహాసుంతెయున్

*

పాయకవిశ్వనాథకులవార్ధినిశీతమయూఖ సత్యనా
రాయణసత్కవీశ్వరునిరాజితమానసహంస స్వామి భా
ధాయతిమూర్తియై సనసుధాయితబ్రహ్మమునై చరించె నీ
లాయితమానుషాకృతి యిలాతల మూలకసొమ్మసిల్లఁగా
యదువులయందుఁ బుట్టము లక్షాంగులయందాన భర్గ ద్యాగగా
స్పములగువారికిన్ ప్రభువు భక్తులపాలిటి కామధేను వా
యమకులవాళి యేదియగు? నన్నియు నౌ; మఱియేదికాఁడు? నె
య్యదియునుగాఁడు, తత్ప్రభుస్వగంతపువెన్నెల సర్వమైననన్

హా 3 వ్రా హా 3 వ్రా హా 3 వ్రా

సామి వేణువు

ఓయి ! సామి ! నీసామి వేణూరుమధురి
తాగవము లిందు వినవచ్చె నయ్య ! వాని
వెంట నీ కనుబొమ్మవంక విచలితాఘ
గప్రకంపమ్ము నా కేకరప్రసారి
తాకుమును యథాదృష్టములట్లు తోచె
ఈతడవ—మున్ను తెలిసెనులే—గృహమ్ము
కదలఁజాలను—నీమోసగానితనము,
సామి ! నీసామివేణునిస్వాన మగఁటి
బోదెలంబోని నా శొడల్ సాగినిగాంచు
కలమవెన్నులబోని జంఘలను గగిచి
తీసికొనిపోవునాయేని తీసికొంచుఁ
బోవనీ ! నేనుమాత్రము బుద్ధిపూర్వ
కముగ మాయింటిపట్టును గదలిరాను

బ్రహ్మగీతము

వేణువు బ్రహ్మగీతము చెవింబడెనో స్మృతిపోయి గోపికా
శ్రేణులు నీపదం బన్వేషించిరి గేహములుం దనూజులున్
ప్రాణపతుల్ తదీయవిగ్రహాగ్నికి నేమయినారో యెంతపా
షాణుడవో పురానుగతసంధులు వ్రయ్యలుసేయ మాధవా?

దోసదోసజాలు బాష్పములు నోసిటంబోని భవత్పదాభిషే
కనియతి నమ్మిచున్న వ్రజకన్యలు బృందముతోవ తప్పిరో
యని మదినైన నెంచ వవురా! తలిచిక్కనిగుమ్మపాలుతా
వినదిలబ్రాజ్జగోం గల్క వెట్టకురా! జగదేకసుందరా!

మానునమురా! మురాసురవిమర్దన నీదగుబ్రహ్మగీతి నీ
యర్థగమురా! పురాకృతమహాసుకృతంబుగడించుకొన్న దీ
శ్లధనవమేఖలల్ వ్రజవిలాసినులంబుధరాకృతిన్ నినున్
బృథివికి శంపలై డిగి వరింపగవచ్చిరిరా వ్రజేశ్వరా!

ముహుగుపలబ్ధమానసికమోహాలు వీడిరిపో విజేసులన్
గృహములవచ్చిరా! పలుకరించవుకొం చెముచూపు చూతు వి
స్మృహ్మాండవ యేమి నిట్టు లధరీకృతగాంగఝగంబు గీతికా
విహారణ మేలచేసెదు గపీపరితిపాలనసత్క్రియాచణా!

ఎదురుగవచ్చి స్వాగతము నిచ్చితో సాచినవస్మితాస్యసం
పదవిగజిమ్మి నారిసగపాలు నోసంగితో యేమిలేని నీ
మొదకయి యింతగాం బలుగులెత్తుచువచ్చిన వెఱ్ఱిగొల్ల లీ
మదవతు లెంతకెంత కష్టిమానము చచ్చిరిరా! వ్రజేశ్వరా!

నునుంజివురాకుటీపులు గనుంగొనలన్ మెలివెట్టి గాలితా
కునంగదలాడుకన్నెలగుర్పొదుపుల్ మదనార్థగామిగాం
గనుచుం దమాలపల్లవశిఖాచలనంబునం గామినీత్రపా
ఖనులను ద్రవ్వి చూగగోను కమ్మనినీసాగ సెంతచిక్కనో!
ఈగసనిమ్మగల్ పరువులెత్తి కళింగసుతాసమీపగాం
తారమునందుం బాయలయి త్రాచులపోలికం బ్రాకుచున్ ఫణా
వారములెత్తుచున్ గొలువవచ్చెడుం జిత్రముగా గసార్ద్రివాః
పూరమయూకృతుల్ భువనముగ్ధకిశోరుని నందనందనున్

సాక్షాత్కారము

ఈ యనిలాధ్వ మెల్ల నినదించెను మున్నొక ప్రేమగీత దూరమై
పోయిన గోతతిన్ బిలుచువోలిక నేదొ సినిస్వనించెడున్
రాయిడిపొందుచున్ దలచరాక వగర్చి పురానుభూతముల్
తీయనిభావముల్ స్మృతికిఁదెచ్చుకొనన్ వలవంతఁగుందెగన్

ఒకసారి నాలోన నూహించి యేమియో
స్త్రీవోలె సిగ్గుపొందెదను నేను
ఒకసారి యెదపొంగి యూగించి కవివోలె
మృదుకంఠమెత్తి పాడెదను నేను
ఒకసారి హృదయ మూరకబాధపడి కంట
తుదలందు నీరుజార్చెదను నేను
ఒకసారి వీతహేతుకముగా సౌఖ్యమ్ము
విరిసిపడట్లు నవ్వెదను నేను
ఏ మహాభావమో వచ్చి హృదయ మావ
రించి నాసంధులను గదలించివైచు
ఆ మహాభావ మరసెద నన్నకొలఁది
నావిలోచనపథ మెల్ల నల్లనయ్యె

అనవసరమ్ముగా హృదయమంతయు సంచలనమ్ముపొంది క
న్గొనలను బాష్పముల్ తరుముకొంచుఁబ్రవాహముకట్టినచ్చు సే
ధ్వనివినిపించినన్ హృదయతాపమువాపునదే యటంచుఁ గ
న్గొనెదను గాకపోయి కనుఁగొందును శూన్యములైనదృక్కులన్

మనసున నేదియో చిలుతప్రమానలచేసిన నాంగసంగపు స
ల్లని యొకపెద్దకాల్వదవులన్ బ్రవహించెడునట్లు తోఁగగాఁ
గనఁబడు, భావసుస్థిరతగాంచఁగఁ గన్నులుమూయుసంతలో
వెనుకటిలీలకూడఁ గనుపించక శూన్యతగో బయల్పడున్

ఇది అతిలోకభావ సౌఖ్యమొ యొంచఁగ లౌకికభావమో పసిగ
బడి హృదయాంబుజాతమును బ్రచ్ఛన్నయుంపడఁజూచు లోనసే
గొదిగి చరించఁజూచు మరియున్ దనువెల్ల వడంకిపోవు నా
హృదయ మనంతవేగమున విట్టటు కొట్టుకొనం దొడంగెడున్

అతిభయవేగసంచలితమైన హృదంతర మొక్కలేక యే
గతినయినన్ విదల్చుకొనఁగా మది నెంచెద దీనిఁ గాని నా
యతనములెల్ల వ్యర్థమయి యంతకుఁ బెట్టెట్టి నా
మతి కదలించివైచు నొకమాదిరిగా విడనన్నయట్లుగా

ప్రతిదినముసంబునన్ హృదయభాగము తగ్గునటన్న యానగో
మతి కలుగున్ గతిందక క్రమక్రమవర్ధితమైన యూరథర్మ
స్మృతి యతిసూక్ష్మవైఖరివి నాహృదయాంతరితాంతరప్రవి
స్తృతగమనంబులన్ జొరఁగి గెప్పెను నారెండు మూలములట్లుగా

ఉద్భాస్వగ్గములన్ నిరాకృతులుకావే సాకృతుల్ కావు కా
దేదో నల్లఁదనాలలో మెఱుఁగులై హేలాచలద్రేఖలై
ప్రోదిం గట్టుడు నొక్కటై త్రిజగతీపుణ్యంబు సాకారమై
నాదేహం బతివేలకంపము గనన్ సత్త్వమున్ బొందెడున్.

సీ॥ ఔవఁడో కుమారకుఁడు వేదపుఁబ్రాంజిన్నదుల్ షబించి యో
పోడిమిలేని నాహృదయమున్ దనవైపున కాకృషించు చు.
న్నాఁడు శిగ సట్టీచలితనవ్యమయూరవిలాసబర్హ స
ప్రమోదభరమ్యచూడుఁడు సరాగనిలోచనమందహాసుఁడున్

యమునానది

మేఘమ్ముల్ తఱుచై వియత్పథము గ్రమ్మన్ శర్వరీయామమునే
ఘోఘంటాధ్వని కంసరాజు చెఱసాలన్ సుప్తదౌవారికా
మోఘాక్రాంతతమోవిలుప్తసాఁగు పోఁబోఁ నీవు గంభీరవా
రోఘశ్యామలమూర్తి వేగ దవ్వుల్ నగోపాంతభూమిం బడిన్

క్రమ్మిన కాఱుమబ్బుపౌరకాంతులు చాటుగ డిగ్గి సేల నా
సమ్మోనరింపఁ గంసుచెఱసాలను దేవకిగర్భసీమ జ
న్మమ్మును బొందు బాలుఁడు జనార్దను సేవల కేగుచున్ విషా
నమ్ములనుండి నీకు యమునా! నతిసేసిరి [illegible] దేవతల్

దయలేనట్టి మహానిశాచరశిఖాధౌరేయుఁ డాతండు ని
ర్భయుఁడై యా వసుదేవుఁ డాత్మజుని జంపన్ జేతి కందిచ్చు క్ర
మయిపోవున్ జగదేకనాథశిశువుం జావ ద కల్లోలితా
మ్నాయసంరంభము పొందియుండుదువు నిలింపప్రవాహినీసోదరీ !

ఆ నిసి బాలకున్ గగములందున మెల్లనఁ బూని తా వ్రజ
స్థానముఁ జేరఁబోవు నెడఁదన్ వసుదేవుఁడు వచ్చినన్ జగ
త్త్రాణుఁడు మెల్ల వీచె నఁట తారక లల్లన తొంగిచూచె సం
కొనఁట నీవు శాంతమధురాకృతి వైతివటే యినాత్మజా!

సలలితశాంతవీచివయి స్వచ్ఛసుధాకృతివై చనన్ భవ
ద్విలసితవాఃప్రవిష్టవసుదేవున కెన్న జలమ్ము పుక్కిలిం
తలయి తలన్ మురారిశిశుఁదాల్చిన నా హారిడింభమూర్తి కిన్
బ్రళయపయస్సముద్రవటపత్రశయానత నాఁడు నబ్బెఁగో

ఆ నీ గర్భ వినిస్స్రుతాంబువులలో నానందవీణాగన
శ్రీనృత్యస్వనమో త్రయీనినదమో చిల్లీమంజీర ఘుగ
టానాదంబులో వేణునిస్వనములో న్యగ్రోధశాలాశశ
య్యానిద్రాలయబాలునిశ్వసితమో ఘూరావముల్ తో చెదిన్

*

నిరుక్తము

అనుకొనసకే మనోభవుని యాయుధవాసన సంచయంబు మో
సిన శకటంబువోలెఁ గడుఁ జేయనగా జనుచుండి కోసదే
లిన తుదికంటికొనల్గు విసలింపులు నన్నును దాకనీయకుం
డిన దయలేని సేనపక నిన్నును నీవుగ మెచ్చుకోవలెన్

తనుదగు నందమోల్ల వసితాజనతాస్పృహణీయ మంచు న
గ్నముగల యాపనోసియధురాపరిన రితభావులున్న మాం
గముననె కన్నువాల్పకయ గర్వపురేఖను మొక్కచోని నేల్
గనునముబోవు నీవు ననుగాని యపాంగములోగదుఁ బట్టవున్

నాలును లేక యే స్పృహయుబట్ట కకారణమౌచు నెప్పుడో
ఏమేలనో తోచనట్టు లుదయించిన మన్మథుడైన శాంతతే
జోలనికన్నులన్ మలగి చూడరు చూచిననాఁటనే కనుల్
నాలుగు నట్టినాపయిఁడ విరాన్వృతి నీయగి నిడ్డంగంబుగా

ముక్కిడిదైన కోతియును మోమును నద్దమునందు గాంచి మేల్
నక్కసుదాన నంచు దలచంగల యాత్మగతాభిమానమే
ప్రుక్కిలి నాదునందమునుగూర్చి వచింపఁ దలంపఁజాలనే
సుక్కిలి నీవు నాపయిఁడ గమించుటకై యెదుర్గనఁ జూడనే

నినుఁ గనుగొనఁటంచనను నిగ్గుగపోవలదా! పగంటఁ జూ
చినఁ గలఁగొనవత్తును నిసీ, గనుగో వనుచున్ జిన్నకుమ్మం
చవినది గుండె, దాని ననుమంటిన! నాకటువంటియూహ శ్రీ
జనువునఁ బొత్తులేదను నిజమ్ము నెఱుంగనొ నన్నెఱుంగనో

ఇన్నియుఁ జెప్పి సీకనుల నెత్తి ననుం గనుగోవటంచు నే
నన్నది యేమన్యాయమని యాడెదవో! విను నామమంటినో!
మొన్ని తలంపులైన నుదయించు లయించు దరిద్రునందు; నా
మొన్నియు నేని పుట్టుట లయించుటయే పరమార్థమౌగదా
నా మనసోత నీదు శ్రవణంబులు చేరద, యంతయోటికో,
నా మనసోత నోగి శ్రవణంబుల చేరద, యంతయోటికో

నావంసోత వాక్ప్రకలనంబును పొందని, భావరూపమై
భావముకూడ లోఁ మొదలుఁ బట్టినజబ్బుగనై గళించ చేయఁ
చేయక చేసినట్లు కృతిచేసిన యూహాలు మేను గల్గి ని
ఘాయు లదృష్టజన్మలగునట్టిరు నాదగుమూర్తి చూచిరో
పాయుదు రింక నాదయిన భావమెంతెంగిగ యోని పన్నగా
మాయువు స్వర్గబుద్ధియగు నాగిని వెట్టగె చక్కగింపులో
శేని మనోంతరాంతరవిలీన నిగాఢనిహాదగీతికా
నూననిరుక్త భావమిది నొవ్విన నొవ్వెనుగంగ రాని ప్రా
ణానికి లోతులోని చలనంబును, సర్వజగచ్ఛవోమసః
పాత్రిణసుదూరవర్తియగు భావము నానుకగాని కాన్కయే
ఈజగతీపరిభ్రమణ హేలకు వేలకు వేలు లక్షకో
ట్లై జరుగున్ మహాణువులయందున నేయణుగర్భసుందునో
రాజినకోర్కెమంటల భగం బితరాణు వెలుంగకుండ నో
రాజి తనంతటన్ పొనుగు రాయగరాదటవే ననుంబలెన్

ర హో మ ధు రి మ

నిన్నుఁ బిలచి నే నెప్పుడే నీవు మిన్ను
నందక తియ వని చెప్ప నభిలషింతు
జిలుగు కొత్తిన్నె లినిడల తళుకుసంజ
తనుకు నొక్క రహఃస్థలమ్మునకుఁ దార్చి
ఆ రహోవేళ నాసృష్టియందు మలచు
ప్రత్యణుస్థితి పులకితభావ మొందు
నాలుకొలిపిన సంయోగ నూత్నసరసిఁ
బ్రత్యణుస్థిరసౌధిక పరిమళించు
సాగరము చేరు వేళకు శైవలిని, స
హస్రధా భిన్న వేణిక యూచు నూత్న
సంగసంరంభ మధురలజ్జాశకలిత
మైనరీతులు నీయందు నవఘటించు

రాధ స్వప్నము

ఓ చెలి! రాత్రి నేను గలనొక్కటిఁగంటిని, దానిలోఁ బ్రాగ
టీ చతురాంగణంబున మనమ్మోహనుఁ బూనిన, యశోదకన్నసా
డాచరణంబొనర్చి నొకయద్భుత మస్మదురోజముల్ ప్రాగు
శ్రీచరణాంకితంబులుగ నృత్యముచేసె సకింకిణీధ్వనిన్

అది గొంకిమాయగా హృదయమందున స్వామినటించుచుండె న
న్నది తెలియంగవచ్చు నయినన్ బతిరూపము గానుపించదా
పదములు గానుపించుఁ బతిపాదతలంబులు చిల్కుముక్కుపూ
లెద వెదజల్లినట్లయి సమృద్ధిగఁ బుల్కలపంట యొప్పెడిన్

నే నిదురించుచుంటి నని నేను నెఱుంగుదుఁ గాని, మేలుకొ
న్నా ననునొక్క జ్ఞానకలనంబున దీపితమై, విచిత్రరే
ఖానటనాభిరామపదకంజములన్ గుచసీమ కాంతిపా
గోనిధి మొట్టుతామగలతో గిగిరిద్యగుపోల్కికిన్ జనెన్

పరిణతిపన్నంబుగా నెనరుబల్మిగ వంచిన కాళియాహిచి
క్కనిపడగల్ హసించుచనుకట్టున గజ్జెలు మువ్వలున్ గల
స్వనములు పల్కఁగా నటనసల్పెను గొమ్మలనుండిరాలువం
పునవిగువాసనొత్తవిసెఫూన్పులుపోనిపదమ్ము లుంచుచున్

చివురులఁ గొట్టినట్లు పతివిన్నిపదమ్ము లనుత్కుణమ్మునన్
దన్పులు నురోజహళి పరితిరాకున నూతనమౌసుఖానుభూ
తి నెలయు నిల్లుగా నిరవధిన్ తరగంబడి కొత్రత్తంగగాఁ
గవిసినవాహినింబతె సుఖానుభవంబొకఁ జేసె దీర్ఘమై

నా కిపుడింతసిగ్గు నను నాథునియూపసికాలు నొచ్చునో
నాక సుఖానుభూతింబడి నాయెద పుల్కలుక్రమ్మ జారునో
నాక చెమర్పుచో నసలుకన్నను నడ్డిమె ముద్దటందు రా
యాకృతి నాథహేతునగునాసుఖ మూతనికన్న నిష్టమై

వాప్రేలిననాథుపావననిబంధునని ప్రేఁ గుచద్వయంబు నీ
పా లిడికొన్న దేవళముపై నివిమానము లట్లుకోపి నే
వాలసహా సనుల్ మొగుడ నాతనివెన్క సటుత్పయోధరాం
గోళిత్రయార్త్రికేఁ మకరతోగణవైఖరి చాల్చె స్వామికిన్

ఆ లలితాంబుజానను లందము వెచ్చరో మున్నెటుంగఁగాఁ
జాలరో వానియందము కుచద్వయము స్త్రీతరమైన మోహమై
కేలగదించి కౌఁగిటను లగించఁగ నేనె తాఁగాతు స్త్రీలయున్
స్త్రీలయు మధ్యగా యని వచించితి నే గనుగొనవే చెలీ !

నిమురను మేలికొంటి నని నిశ్చయమైనది యట్టి స్వప్నము
న్నదినిజమైన దింకనయినన్ బులకించుచుటయైన నామెదన్
గదలుచునున్నయట్లు పసికాళులునో చెడి మేలుకొన్న నా
మెద యిది మేలుకొన్న దను టె నిజమా? కలగనే గుదా చెలీ!

అంతస్స్పృహ

నీ మురళికనోజ్ఞామృతనిస్వనంబు
వినుచు నీమోమునందు నిల్పితిని జూపు
ఆ వదనసీమ వేణుగీతానురూప
మైన చలనంబులంగను లీనమైతి

బొమలకదలిక తొంగకాభ్రమణరేఖ
అధరసంచాలనమ్ము నేత్రాధ్రమియాల
నమ్ము వీనిలో నేను తైన్యమ్ము పొంగి
నిన్ను సుందరమూర్తిగా నెన్నుకొంటి

లేఁతబాహుల నినుఁ గౌఁగిలించుకొనఁగ
నాకు మిక్కిలి కోర్కెయున్నదిర నాథ
అనుచు నిను గోర నెంత లజ్జాతిభాగ
కలుషమై కుంచుకొనును నాపలుకు సతము

ప్రాతస్స్తవము

లే! యింకన్ నిదురించు టేమిటిగ లే! లే చిట్టినాతండ్రి! కృ
ష్ణా! యన్నాయి కళిందజాపులినదేశక్రీడనార్థమ్ముగ న
న్నే గోపాలుర్ గూడి నిన్నరుగుడఁ జననా వేగమ్ము లేవయ్య తం
డ్రీ! యాదిత్యుఁడు వాఁగనున్నుల్ పసపు పండించెన్ గవాక్షమ్మునన్

ప్రక్కయందేయుఁ జిమ్మితి పద్మనాభ
యున్న చూసుము పుస్తకమ్ములు పంగు
కొనుము నీ వేమొ పక్కంత క్రుమ్మినావొ
పక్కయందు లుంటు నీ వొల్లు పండుకొందు

మొగము కడిగెదను లే సం
పెగ తొక్కనుగోల తెప్ప విప్పెము నును వి
న్నగవు పసుపుముగ్గవలెన్
గోగుపెదవిమీఁద వచ్చి దోబూచాడున్

ఇదిగో తండ్రికిఁ జుట్టి నవ్వుదయనామ్మోన్ లే! యదూత్తంస! నీ
వాఁడగన్ గోవనిసాదులకునై యూరెల్లఁ దా నేడ్చెదున్
గవ నీయల్లరి లేక గజ్జియలు ఘల్లుల్లా గృహమ్మెల్లఁ ద్రో
క్కదు నాట్యమ్ములు లేవనయ్య ప్రభువా! కృష్ణా! యశోదాత్మజా!

పొలపొల కన్నువిప్పి మఱిమూసెదు చిట్టికి నిక్కమోడు, చ
క్కిలిగిలి యున్నదా? కలుగు, కేలును జూకను హత్తుకొంచు న
వ్వులఁ జిఱునెల్లుఁగోఁ జెనని పొంగె నుషోనవరేఖ తిర్గి య
వ్వలి మొగమై ముసుంచుకొని పండెద వల్లరికాగు లెమ్మురా

తాఁకలుకట్టుగాఁ జొగఁగుడ్రిచ్చినకన్నుపుడ్రమోఁత నిదురలే
చి గుసగుసాయిలేన్ నెగచి చిగురుటాకొంత్రి క్కదు పొద్దెక్కెయున్
సరి నును సజ్జ నీడవు పసందుగాఁ బడ్డవు నేడు తండ్రి యి
త్తుగసము సికునై యెదురుచూచెను మీఁగడతోడ వెన్నతోన్

చాలు నిఁక నిద్ర లెమ్ము కృష్ణయ్య లెమ్ము
శేఁతక్రోఁతులై పండ్లిగిలించుకొంచు
నక్కఁ నిను తొంగికనుగొంచు నన్నుఁజూచి
పసువులిపెదరు నీదుసావాసగాండ్రు

పిరుదులనిచంద్రసంక సవరించెద నిన్నుపురాపి లేఁపై
గుదురుగ నిల్పుదాన జడకుచ్చులు చేసెద జుత్తు దువ్వి యిఁకా
నిదురనుమాని పైడిబగణింబులె మెల్లఁగ లేచిగమ్ము నా
మొదగలయిందరిసిలుమాసిమోడిగ యల్లనె మెల్ల లేచెదున్

బయ్యారమ్ముల నిద్రకాని నిదు రే లోఁగుమా యశోదాశిశా!
కయ్యమ్ముల్ మిగిలెన్ విచిత్రశిశువా! గాప్రసమ్మునందెల్ల నా
యయ్యా! కోపమువద్దులే యననులే ఔ పైడిఖిల్లాంవ్రులే
సయ్యాటమ్ముగ నంటిలే యదుకులస్వామీ! గమానల్ల భా!

అయ్యొ నిద్దుర లేచెనా యంచు నడిగె
నందగోపుఁడు మీ యయ్య సుందరాంగ
కొసలుపిక్కలఁబడి ఫులిగోరు వలిగి
పోవుచున్నది లేవరా బుచ్చితండ్రి !

అచ్చపు వేల్పుఁబున్న బుడగై తరఁగై గగుడాళుపారిపై
వచ్చెడు చిట్టికోసమని వాఁకిట నున్నది యెవ్వ గోయి చే
బుచ్చుకొనుండు దానిఁ జిలుపొంగులనవ్వులకన్నదమ్ములన్
విచ్చుచునున్న వాఁడు యదువీరుఁడు బుగ్గ గులాబిమొగ్గగాన్
చిమ్ములదూడనంక నెగజిమ్మెదుకోఁగలకన్నదోయిలో
గుమ్మమువద్ద నున్న దదిగో కను నీకయి సుమ్మపాలగో
వమ్మ మ జీవు తాగకయ యా తనదూడనుగూడఁ దాగెనప్
దమ్మ ను జింక లే నురుసు లాగకమున్నుగఁ దాగిపంగావరెన్

అనఁగ ననఁగ నొక్క యబ్బాయి యున్నాఁడు
తి ప్తంగోన నిద్ర లేచునంట
కన్నువిప్పువఱకు గంటసేపనుకొమ్ము
కన్నువిప్పుపైని గంటసేపు

దిండిది మంచ నిద్ర లెగఁ బ్రొంచుచ లేనవ లెఁ సుమండి పే
దండి యిఁదేగతిఁ బుసలినంతటికి సేపును బద్ధకంబు పో
దండి! జగమ్ముల్ నిద్రాలుకు ద్వారమునొద్దన వేచియుండె పే
వండి యదూద్వహా! నిను వచ్చెను సాగిలము తల్లిగారికిఁ
ఎ తటికి సెల్లు వారి వినుగించరు మాదగుకోపలోన వూ
మొ తనుమీఁద నెన్నగాను బోలిక యింటనె యున్నదేకదా
ను తగసండుకో విడుగనేలోకా-నఁగాఁ దగదయ్యా! అయ్యా! మే
న తలచాలికందునుగదా! నిజమే! యగువంగ సేమండనా!

ఈ మెలనవ్వులో జనని యెంతటికోపము సొన్ప సంచు నీ
లేనెమదలో నెఱుంగుదువులే! పసిదొంగ! మరింకఁ జాలు లే
వోయి బహాయి! లేవఁగదవోయి! నను గదుపాగకన్నతం
డ్రి! యదున్మద్ధలోచనమణిచ్ఛవిభూతిసగీనవల్లవీ !
అంతేకావలె విద్రిమేలోకానవు సీ నన్నాయి తా వచ్చి యూ
యింతామీఁగడ పాలు వెన్న తిని యవ్వే చెప్పకుండఁ జనఁ
సంతోసించితిఁ గంపు దల్లవడెఁ గన్నా! లేవరా యంచు నే
నెంతేనిం బతిమాలుచుండినను నీ వింతేని విన్నావురా!

ఇంక నిద్దురలేవ నీ వెట్లుకాని
నెలలతాగబడి సెబిడ విద్రిపోవ
నుర్విమెల్లఁ జాతుర్మాస్య లుండవచ్చు
నని జగంబునఁ జాటింతునయ్యా? కౌసుక !

ఇఁకఁ జాలు లేనవోయీ
గొకకొలిసికిఁ జెత్తుఁగాని యూగెల్ల ను సీ
వోకవేల్పుప్రతే సూంపా
లిక స్వామీ! లేనయ్యా లేవయ్యా! ప్రభూ !
వెనుకతిప్పచేతులను గుప్పిళ్ళుపట్టి
కనులుబ్రుసుమచుంగెవి మణికల్లలోన
నిక్కి- విలుచు నూఁగెవి విద్రి యింక
నయ్యో నని యనుకొమ్మందువా! ముకుంద!

ఇది యేదోకథవోలె నున్నయది మీ శ్రీ గాత్రమెల్లఁ బ్రహ్మా
యదువంశాంబుధిచంద్ర! నిద్ర యాగి లేనట్లున్నదే తెలుఁగా
అదియుఁ గొంచెము సేపుంగానఁ గదు పేదగుర్య బలే నిండియు
న్నదియే యుల్లవియేమిదోఁ మిగిలెనా! సంజాన్యకా! యోగిలో

ఇదియా నినుఁ గనవచ్చిన
యదవపు చెడినకుట్టమంగ లంగనాకన్నుల్
చెదరిన మందారమ్ములు
చిదిపినకట్టెట్లుకాని చిమ్ముచుమంటఁ

మతకరిబుద్ధు లెంతకును మానవు నిన్ను నుబట్టి గోపబ్రి
హ్మాతరముకాదు నాకడుపునం జెడుపుట్టితివోయి చాలు నా
మెతకతనమ్మగాక పుడమిన్ నినువంటికుమారు లుండగా
యతివగయాళిమూఁక యిపుడై పడిపోవును వచ్చి నాపయిన్

గొల్లలగూడెముల్ తడకకొంపలు తల్పులు లేవు సిస్తు లే
పల్లెను మేటివైతి వాక పాతికక్రోఁతులు నీకుఁగోలు మీ
రెల్లరు నుల్ల కెక్కు-సని కేవలు హజాగ్రగదాగుర్తైరి యిం
పిల్లలతోడ నింకఁగనుపింపుము యింకొకమాటు చెప్పినన్

సాయకరాత్రిలన్ గదలవద్దని చెప్పినమాట గాలికిం
బోయెను జాలుచాలు నటువోఁ బురుగుంటను బుట్టియుండు నో
లే యిఁకఁ గాళియున్ దలఁచనే నిపుడైనను నాయదృష్ట మ
న్నా! యలకోటిదేవతలు నాఁడు నినున్ బ్రతికించి యుంచ యాగే

చేతముకూడ సొమ్మసిలు చీఁకటిలోపల నల్లదొంగ వే
గితిని గానుపింతువు దరిద్రులకున్ విహరించువేళ నీ
వా తరుణమ్ము వేచికొని యంగన వెన్నలు దొంగిలింతు నీ
చేతము నుంతయున్ గుణము చెందదురా నవనీతలుబ్ధకా!

తనయింటఁ బాలు లేవో
తనయింటను పెరుఁగు లేదో తా నేమిటికో
వనజాక్షుఁ డూరిపైఁజని
తిని యాగిలింటిపైకిఁ దెచ్చును చెప్పుమా!

ఎవఁడురా వాఁడు నున్నఁడా నేను వచ్చి
యయ్యా యవతారపుగుస్తుఁ డటంచుఁ జెప్పి
నిపుడు వచ్చినఁ దెలియుఁగదే నిశాపతి
శయశిరుఁడ్ నిన్నెఱుఁగు వేళకును లేఁడు

చెప్పి చెప్పి నా గొంతుక నొప్పిపెట్టెఁ
గొన్ని పెరుఁగులు నిచ్చిఁ గోడుకొనును గొనవు
తోడుకొనుచున్న పెరుఁగులు దోఁచెదవని
కూడుకొనుచున్న కాపుగాల్ కూలిపోవు

ఆ మొగము నల్లబెట్టెదు
స్వామీ నామాట గిట్టుబడి కాలేదా ?
ఆ మోతలు సూఱగువారికి
సామెత లేమిటికి పట్టి చూద స్వమ్ముల్

వచ్చిన్నని బుల్లి మోడుపుల రాగము తీసెను నీవు చేయుతే
నన్నను చాలదా ! యటుల సందుగఁడో గజదొంగ లున్నకుం
గన్నులకప్పు నీయొడుపు గాని, నిజంబుగ నీకు నేడు పం
చన్నల ! వచ్చుచున్నదఁటరా ! కనులం దడియోగి చెప్పరా !

అది అలాగున నేడ్వఁగావలయు రయ్యా ! గంగమార్తాండ ! క
నుగలఁ నీళ్ళులకూడ తెచ్చితివి కాదోయీ ! నటో త్రాస ! నో
మిది విక్రమ్మగ నేడ్చుచుంటివిగ ! యేమీ సామి ! నీగుండె మొం
తనిరా ! అమ్మను నేడిపించుటకునైనం గొంకగింతేనియుఁ

మా నాయనగా ఏడ్వను
మా నాయనగారు మాడ మాంధాతగదే
లేనివిపో నప నానలు
గానీ మాతండ్రి యిల్లు కదలుఁడుగదవే

ఎవరా బాబును గూర్చి గుట్టనిరి బా బెచ్చోటికిం బోయె రే
బవలుఁ నాయొడిలోన నుండునుగదే ! బంగారునాతండ్రి ఆ
యెవరో గిట్టనివారు లందురు శిశూ ! నే నెత్తుకొందుఁ నినుఁ
జివుగుంగేల్మోడ ముద్దుపెట్టుకొనరా ! చిట్టీ ! నను జెక్కిటఁ

తా మువ్వగలు తండ్రి యిట్లనిరి నే నందించెదన్ నాగాన్
రా! మా బంగరునాన్న మొత్తుకొనెదన్ రావయ్య కృష్ణయ్య నే
డీ! మా యాదవవంశదీపమణి యేడీ! చిన్నినందయ్య యే
డీ! మా వేల్పులకెల్ల వేల్పుగాఁగ యేడీ! సాఁదు సీవా ప్రభూ !

నాలు నేడ్వకురా బాలు చచ్చిపోయి
నాకుగా నాదుబంగారునాన్న చిట్టి
కనులఁ గన్నీరు గార్పించి కన్నకేను
ఆటయరదమ్ము తెచ్చె మానాయ్య నేఁడు

బుజముపైఁ బంచుకొని బాలు మొగము సూచు
కొనెను నిలుమ్మా నన్నుఁ గన్గొనఁగ నిమ్మ
మనసు కిలికించితంబంగు కొనిన తండ్రి
తిన్న మొగము చిన్నగన్నులు తొంగలించు

నాగతనాలు, నామణులు, నావగహోలును, నిండ్రిసింపుర్
హోగతి, నాదుము తెనులహోగము, వజ్రిము, పుష్యరాగముల్
గోరిక లుబ్బఁగా దిగిన కుచ్చులపల్లకి, నామనస్సులో
నూరినతియ్యనీటిజల, యుల్లలనజ్జలనాగివేణియున్

మజ్జారే! చక్కిలిగిలి
బుజ్జాయికిఁ బొట్టమీద ముద్దిడుకొన్నన్
బొజ్జఁ గలవేమొ బుజ్జికి
ముజ్జగముల కిలకిలారు ముద్దులనవ్వుల్

మొగము కడిగించుకొనె మా
సొగసరి దువ్వించుకొనియె జుత్తును సొగసీ
సొగయుని చలిదన్నము తినె
ఖగరాడ్గతి నింక నేమి గంతులు త్రొక్కున్

ఝణఝణఝణక్వణనమ్ము లొనరింపఁ
గవ్వించు బంగరుమువ్వలగమి
కిణకిణకిణకిణస్వనములు వెలయింప
జిలుగురత్నాలగజ్జియలపేట

ఘణఘణఘణఘణధ్వనులు పరిధ్వనింప
నెఱి నగిషీల యందియలజంట
ధణధణధణధణ ధ్వానమ్ము లొలయుచుండ
గలుపు కేళ్లత హావమ్ము గంతులింప

యువకులోద్యానకేళి నాట్యమ్ము సేసె
నంగగర్భసరోరుహాంస సుకుమారపు
నెమ్మి నాట్యవిహారము యురోజమ్ము లాడుచును
అందవడకలు నడచె గ్రీష్మన్నగారు

రాధిక

నాను నీలోనఁ గలసియుండని తగిగ
వెనుకఁను కల్పించి నన్ను నెంతను విధించె
ప్రకృతిసౌగన్ధ్యమ్ము నకట యీ పాడుదేహ
మడ్డు నిలిచెను; మానవునిపైరి మోక్షమునను

అకట! నాలుక రాదు మాట్లాడనైన
పార్వతీశంకరులె కొంతవగను ధన్యు
లా మహాత్ములకును దేహమొందునై నఁ
గలిగె నైక్యమ్ము భోగమ్ము తొలగకున్న

పను తెలియంగక భేద మొప్పరుసరాక
నీకు నాకైన భేదమ్ము విగ్గణింప
రాక నిజముగా భేదము లేకయుండఁ
గలిసిపోదము పేరిమపుగడ్డవోలె

పాలునీరమ్ము కలగలుపనౌ ప్రేమ పలుకగ
దినము మాత్రముగాక, యంతకుఁ గడింది
ప్రేమను నిరంతము ఘనీభవించునట్లు
కలసిపోయెడుగతి ననుగ్రహింపుము నాకు

కలసిపోవుట యయ్యెను కలసిపోయి
నట్టిభావమ్ము కనరాక నైక్యమగుచు
మాటకు మన యిద్దరిసంగమమ్మునంగాఁ
బోలు నన్యగ్రహమే లేకపోవుఁగాక

కలసియుంటనె యెడబాటు వలనఁ గలుగు
వేదనాదుఃఖము ననుభవింపఁ జేయు
నీ మనోహరరూపమ్ము నిండుఁగాత
మనమునిండిన దివ్యకృపాంబుదయము

బిగికౌఁగిళ్ళకు విరహాపుఁ
బాగలకు దరిలేని ప్రేమపూఁగము పొంగుఁ
జిగిపల్కులకును, నందని
దగు సంబంధంబు మనకు సమకూడుఁగాక

అమృతము

అచట మేల్నడక నేరుచు గాలిపిల్లలు
కమ్మపూతావులు గుమ్మరించు
అచటఁ గోడెలు తల్లుల చనులపాల్ద్రావి
యెగసి దూకుచు తోఁకలెత్తి పఱచు

అచటఁ దెల్లని సౌమపరిచయంబు విరఁజిమ్మ
లతిక కోలెఁ జివురులు తల లూచు
అచట నల్లనిరంగు లావరించి విలాస
నవ్వుపోల్కి యమునాంబువులు చిలుక

అచటఁ బచ్చనిరంగు తాలిచినసేల
లేఁతపచ్చికచేఁ బిసాళించుఁ గడల
అచటఁ బిల్లనగ్రోవిలోని చిలుఁదేనె
చినుకులను జిందు మా గొల్లచిన్నవాఁడు

మంచుఁజినుకులజల్లు నించి వాయుపు మల్లె
పూవుఁదావులతోడ సేవ దేమి ?
ఇరుదెసలందు బంగరుకాంతి విరఁజిమ్మ
యల నెమ్మిపురి విప్పి యాడ దేమి ?
పడగవిప్పి కిశోరపవనభుక్కు శిరమ్ము
పై నాతపత్రంబు పట్ట దేమి ?
తెలిదిమ్మచేఁ దుమ్మెదలు మ్రోయ ముసరుతా
నికిఁ బూవుఁదేకులు విరియ వేమి ?
క్రొత్త తనువు దేనెజడివాన కురియ దేమి
అహహ! మా గోపబాలుండు పదజలేజ
కింకిణులు మ్రోయఁ దామరకేలు పిల్లఁ
గ్రోవి బెజ్జమ్ములందునఁ గూర్చుచుండ

నిసువాలుం దెలికన్నుగోయితలుకుల్ నిద్దంపుభావమ్ము మే
కొడియన్ బిల్లనఁగ్రోవిపై మణులలో నుల్లాసకాంతుల్ తడం
బడఁగా ముక్కఅముత్యపుంగళలతో వంశంపుఁగ్రొందేనియల్
జడి వర్షించెనుఁ గృష్ణమేఘము జగత్సంరక్షగావించెడున్
బాలరాముండును నిప్పుఁగూడి యమునావార్మిక సైకత
స్థలులం బిచ్చుకగూండ్లు కట్టిన కరస్పర్శంబునన్ వేణుసం
కలితమ్మౌ సికతాలవమ్ములకె నీ గానంపుఁగ్రొందేనెమం
దలి మాధుర్యము తేటతెల్ల మఁట కృష్ణా వల్లవీవల్లభా !

పునుగుందావిపసల్ గుబాళ్ళొలుకు మోహనముగ నుస్నిగ్ధపింఛాగ్రమై
నునుగందంపు సువాసనాలహరి చిమ్మ౯ మందమందానిలం
బున౯ జిందాడఁగఁ బొంగిపోయిరి భవన్మూర్తిం గనఁగ౯ గోపక్రా
న్తానగోపాల్ చిదతీతనై మధురగానస్నేహసంకీర్తనా!

యమునాశ్రితసికత౯ గనీతతి పిపాసాయుక్తమై సోఁగు క
చ్ఛముఁ బ్రాపించెనుగాన నీ వెనుక నున్నంగీతగీతుల్ స్రవిం
చు మరందమ్మును గ్రోలి యంతటన వీక్షింప౯ భూమముపశ్యామల
త్వము మాలిన్యము శంకతోఁ బిసగు భావావ్యక్తగీతిప్రియా!

నవనవలావణ్యఁ గ్రొంజిగిననల్ వెల్లిగోనల జాలిలఁ దేనియల్
చివికిన పూవ్రుమున్ను నునుఁజెల్వపు తెమ్మెరలు సాంద్రగానమ్మ తేం
ట్లవలె భవచ్ఛిరంబుపయిన న్నటియించెను నెమ్మికన్నులం
బవనకిశోరసంచలితకుంజులతాంగను నీదుమురళిన్

అతులితమాధురీరసముగంగలి నిగ్గు స్రవింపఁ గాటుక
పరితతులు నీమోగాననిలుపం గమచూర్కలు మోహనాంతరాత్రి యం
చితమ్ముగా గానవిస్వానము చిందెడు నిట్టని యంగనాయువ్రా
రితవివశమ్ములై యనుకరించును నిన్ను నెమ్ములు కేశవా!

అవని జనమ్ములం బ్రకృతియందున శాంతపుమృదుత్వ మారశను
నవతలు గల్గుచోటఁ గనమ్మున నావసియించువారు మా
య విడనలేం గసంగ నని యగ్రమువచ్చెదుఁ బాటపాడి నే
ఱుపుపయి గోపకాంతల మనోధృతి పోల్చెదవయ్య శ్యామలా!

కాంతాగమ్మును జూపగాలు యమునాకల్లోలినీ వీచికల్
కాంతాలోకము గోపులుంగ గగనీ గానస్వనాంబుతరా
నంతస్రోతసి శోకమెల్ల గననిన్ను స్రోతస్వినాకృతా
కాంతిమ్మై ప్రకృతిస్వరూపము గసైకస్నాత మున్మోహనా!

*

స్నాన సుందరి

ఆ చెలి సన్నిహితా జలకమాడినయంతనిసేపు కృష్ణనే
నీచెలువమార్గ్నికల్ గనసనుసీపగిన గనవై ఖరిన్ సుధా
గోచులనున్నిన్నఁగిందినపని ప్రోపులుపడ్డ వెలందినవ్వలే
ఘూచెను బూపులై తరగమొత్తములన్ వెలిఁగించు వెన్నెలై

ఈ పదినాడ శ్రీప్రవృత్తియే ముడియుంతని కాముకత్వ మే
లో నెలమేనఁ జిగతడి నొత్తుకొనుల్ దనుశోపయోధరా
గాన్నిసఁ బయస్నధానలయకంబులు గాటపుఁ గౌఁగిలింతలోఁ
బూనుసతీకపోలతలముల్ చెమరించినయట్లు నిల్చెడున్

నానయనంబు లీ సునతి నాని నునుంబులకల్ ఘటించిన
ట్లైన తనూలతన్ మునిగి యచ్చటనుండి మగల్చరావు, ఆ
జ్జానినుగుంబమైన చెలి సన్ననిచీర చెఱఁగు మైపరి
తాన్నిశమము గాఁగ లాగికొని దాఁచఁగలేదు తనూవిలాసమున్

తనివిగఁ గృష్ణలో జఘనదఘ్నముగా నిలుచున్న యీ వినూ
తననానుగ్ర తనాపులకితాంగి సముద్భవదర్ధమప్పుగో
జనము దుర్గోలనై యనిమిషత్వము తెచ్చెడిఁ బొమ్ము నాకు నా
తనువున వేయికన్నులను దాల్చినయట్లయితిం బొరిం బొరిన్

ఈ నృపుచేపాన నన్ బులకరింపఁగఁ జేసిన శ్రీమనోహర
శ్యామలసుభాగి చీఁగతడి వ్యక్తములైన తనూవిలాసరే
ఖామహనీయతాంగము చకచ్చకితద్యుతిమద్విలోచన
శ్రీమదరేఖ తా ననుసరించును జో తవసిగ్గులోనిసతే

జలముననున్న యీ చెలియ చక్కని కాళులయందు నందెలుం
బలె పెనవైచి తజ్జఘనభాగము నాచి నెలంత నీకలో
పల నుసుగింపి చిన్నిపడవల్ వనతోకఁ వెనుల్చ పెన్దవిం
గొలనున లన్ జలాంతరితకేళియు నీభవితన్ భజించెదన్

ఝంపలమూఁగు నీలమధుపప్రకరంబుల పట్టువోని గుబా
చెలి జడచుట్టలో నొదిగి చేరెదఁ గ్రొత్త తలంగుకొన్న పెం
డిలికొడుకైన తేఁటికగణిన్ దలముంచని తేఁతయిూడు కొం
డలు తన క్రొత్తపూవులజడన్ మాటి డాఁగిన నన్నెఱుంగదే

నిలచిన సేతుబద్ధమును నీటివలెన్ గనుచున్ బ్రియాహస్తు
వెలలిన నీటివోలెఁ జిఱువెచ్చన పూచినజంఘములు ప్రోద్ధు
యుల నులివెచ్చనౌ తగగలాడిన నీటివలెన్ లతాంగి నాఁ
గింకిల నవ్వినన్ శిలలు గిరిన నీటివలెన్ గనంబడున్

మతిపొరపాటు ప్రబ్బెనుసుమా మృగనైవలనంతలంబులం
జతనుగ మీనుకన్నుల లస త్తరలాన్ఛతరంగస్రక్కలన్
దతపరిషిక్త దేహమునఁ డాఁ జనుపెంచెనొకో జలాంగనదే
వత మాటికాక వోల కనవచ్చును గామినిలో గ్రమత్త్వముల్

నాకవితన్ విశాలజఘనా ! ఒక యోచితిలేగు భాషకే
దాకృతిలేద యూరక గసాత్మత నే స్రవియించిపోగు నీ
వాకృతి యందమాచిన గసాత్మవు నీకును నా కథిస్నతాం
శ్రీకత కల్గెనా పులకరించెనుబొమ్మ గసప్రపంచముల్

కుపిత చాలనము

అవునవు నామొదే పరియత్తైనది నెగ్గిలుపడ్డ దేవి నీ
పువుటెద అల్లలో నొలికిపోయెను దేనెలు నేను తేఁటినై
త్తలిలిన నొక్కులయ్యెను వృథాపనిలేని కుర్భాతి సేకితన్
జివురుల మొత్త కెంపులను జెక్కడు నీకనుగోసలం తనీ!

ఏ నిట నీవు రాకకుఁ బ్రతీక్షనొనర్చుచుఁ గూఁగుచుంటి గ్రీ
ష్మానిలమట్లు రంయిమని సాగెదు వచ్చెదు పోదు దింతలో
మానిని! చెమ్మలేని నవమల్లిక చిట్టచిటారుకొమ్మపూ
వైనది నాదుగుండె పొగలైనది వాడియునత్తలైనగిన్

దూసినక తిన్నా విఘుగఘూసనవై ఖరి సేసు దున్న సి
యూ సోగసై నవ్వుబివగ లుద్దక మోనని నా మెడంగదంగో
భాసుసగాత్రి నీకుసితపసని కీ శిశిరాంబులా
శ్రీ సరణమ్ముతో జలదగిం చేరు బాసిత పేసితంబులై
గివ్వనుకొని వ్వేదుళ్ళ పూద రేంగిన సవ్వడి చివ్వ సేగదో
జవ్వని చివున్న చీకటులు [illegible] వేడిమియూగ్పు [illegible]
ౘవ్విసనాదునా సలంగు వెంబిన సూత్రాను లింతలింతలై
ద్రువ్వంగగాసు నాళ్ళను, త్రుగు భ్రమ నంద్ర్యగమోఘు ఖడ్గికా!
దూకిన ఖడ్గవై ఖరి విధూంతహుతాశన శేఖర స్థూ
మాకృతి కోపితాసితమహాభుజగీపరిణాను ముగ్రవ
ర్ణాకృతనై లక్ష్మ మనుపరసత్పురుషస్థితి పాలపన్నెలల్
ప్రాకినసినుమైకళలు రావిన దేయుకే నధూవిరా!
ఓసి విచిత్రరూపాపూని! ముహుర్ముహు రుత్థ్ఫునత్పరత్నగీ
యూసను వాంఛితమ్ములు కహా! అధి జేవత నిన్ను జేల నే
నాపిన భావనాకికల నాగిన యాగమ్ములంగ నిన్ను నీ
నై సరి పాగుమంటివిమి కహా! యారి పొంవంగరాని బంగనై
నవనవసోగసొత్రినితనంబులు సంజలు క్రొంజవ్వళ్ళ నీ
శ్శ్వసపస కాగసక్తిన సొబగూరిని! నీ సుపితాసనాసం
చ్ఛవి నవమానసగీపరిసర్పిత భావశిఖాసమానమై
యమ్ముర! కదా దినస్వగాభయప్రహా క్యము సంభవిల్లెడిన్
నాయెదలో విచిత్రపరిణామము నన్నని నీమనో[illegible]
పాయతజాలనోదతని భాసుగనోగ్ర శిఖాగ్రసంహతుల్
కాయజనహ్నితేజ తళుకల్లగు సంజల నేగులంటే దూగా
పాయతదీపకాంతి సగవళ్ళగు నెమ్మనిపూపపునున్నలై
ప నొక భావనీధ నగియుంచెరు రాజతనల్లి దేహనాం
సీనతరాజితంబునరే జన్నరి సాలనొగిల్ జగామెలుగం
గూవిన పెల్లచాలవలె సునకర సన్ననివిన్ని పాటలో
నీ వీలువెల్ల నేం విలసనిత్వలమాన్మథ మంజలించెంగ్

రాధిక

ఓయి ! నాగసుడా ! నీయెడల నామనస్సు నిత్యాశంకిగాని నీ ప్రణయకుసుమము నాయెడల ననాఘ్రాతమోయి ! నీ ప్రేమవాహిని నాయందు అనాఘ్రాతమోయి !

మన మిద్దరము ఏకశయ్యాగతుల మైనప్పుడు నేను నా పాదములు నీసుకుమారపాదాలమీద వెయ్యడానికి వెనకతీయనోయి ! అప్పుడు నే నట్లా చేస్తున్నా నని నాకు తెలియదుగూడాను. కాని తరువాత అది తల్చుకుంటే యెంతతప్పు చేశానా అనిపిస్తోందోయి ప్రభూ !

నీవు నాదగ్గర లేనప్పుడు నా మనస్సు మిక్కిలి పరితపిస్తోంది నాగుండె బ్రద్దలైపోతోందికూడాను. కాని నిన్ను చూస్తానా నికోసం నే నంత పరితపించినట్లే వుండదోయి నాకు మరి.

నేను నీకు నమస్కారం చెయ్యాలని నీ కూడదని నాకు తెలుసు; నీకు నమస్కారం చెయ్యా లని నే ననుకోనూను. కాని నీ స్నిగ్ధమంజుల ప్రణయగంభీరరూపం ఎదురుకుండా కనబడుతుంటా, నాచేతు లప్రయత్నంగా రెండూ కలుసుకుంటున్నయ్యోయి !

నీకు నేను రంకుటాలునని లోకం చెప్పుకుంటోంది. అంచేత యిహా నీవు కనపడితే నీతో మాట్లాడ నని నిశ్చయంచేసుకుంటున్నానోయి ! కాని నీవు గడపముంగిటికొస్తే నీనవమృణాలనాళసుకుమారపాదాలు కఠినమైన నాగడప దాకి నొచ్చుతయ్యేమోనని నా కుచసీమపై మోపి పైటకొంగుతో నద్దుతున్నానోయి !

ఇదిగో, వెన్న పాలు పెరుగు తాగి బూరటిల్లిన బుగ్గలతో ఈ తడవ మా దొడ్డివాకిలికేసి తొంగిచూశావా చివురాకులవంటినీ బుగ్గలు నాచేతులు తాకి కందిపోతయ్యేమో నోయీ ? చెప్తున్నానుగా !